

Тренди цифрового правосуддя в огляді актуальної судової практики

Київ – 2026

Тетяна РАБКО

адвокат, заступник голови
Комітету НААУ з питань електронного
судочинства та кібербезпеки адвокатської
діяльності

Зміст

1. Вступ.

2. Подання процесуальних документів.

- 2.1. Подання документів в «Електронний суд» без застосування вбудованого текстового редактора у вигляді додатку.
- 2.2. Подання апеляційної скарги засобами електронного зв'язку до суду першої інстанції.
- 2.3. Процесуальні наслідки подання паперових документів без власноручного підпису.
- 2.4. Підписання позову за допомогою QR-коду.
- 2.5. Розмежування способу звернення до суду та вимог до оформлення процесуального документа залежно від суб'єкта звернення.
- 2.6. Визначення дати подання процесуального документа.

3. Електронне повідомлення учасників судового процесу.

- 3.1. Надсилання процесуальних документів на електронну адресу сторони.
- 3.2. SMS-повідомлення учасника справи.
- 3.3. Визначення дня вручення судового рішення.
- 3.4. Отримання судового рішення представником як підтвердження повідомлення сторони.
- 3.5. Повернення судової кореспонденції та межі процесуальних наслідків для юридичної особи.

4. Обчислення та поновлення процесуальних строків.

- 4.1. Дата отримання повного тексту ухвали суду як визначальний момент для обчислення строку на апеляційне оскарження.
- 4.2. Докази своєчасного подання скарги.
- 4.3. Відсутність електроенергії як причина пропуску строку на оскарження.
- 4.4. Організаційні помилки не змінюють процесуальних строків.
- 4.5. Процесуальні наслідки неналежного виконання процесуальних обов'язків під час апеляційного оскарження.

5. Електронна процесуальна комунікація та її правові наслідки в судовій практиці.

- 5.1. Обов'язок сторони контролювати доставку та реєстрацію документів в Електронному суді.
- 5.2. Процесуальний обов'язок адвоката відстежувати документи в Електронному суді незалежно від його статусу у справі.
- 5.3. Сторона несе відповідальність за належне відстеження всіх процесуальних подій в Електронному суді.
- 5.4. Ризики подання клопотань через Електронний суд у день судового засідання.

6. Процесуальні гарантії реалізації права на участь у судовому провадженні в режимі відеоконференції.

- 6.1. Незабезпечення участі представника у відеоконференції як істотне порушення вимог КПК.
- 6.2. Фіксування судового провадження у кримінальному провадженні.
- 6.3. Незабезпечення участі сторони у судовому розгляді.
- 6.4. Порушення права на участь у відеоконференції.

7. Використання технологій штучного інтелекту при підготовці процесуальних документів.

Вступ

Розвиток електронного судочинства поступово формує нові стандарти процесуальної поведінки учасників судового процесу. Якщо на початковому етапі основна увага приділялася впровадженню цифрових інструментів, порядку роботи з електронними сервісами та адаптації правничої спільноти до нових способів взаємодії із судом, то сьогодні ключового значення набуває питання належного та ефективного використання таких можливостей у практичній діяльності.

Електронна форма комунікації із судом, подання процесуальних документів через підсистему «Електронний суд», дистанційна участь у судових засіданнях, отримання судових рішень в електронній формі та інші цифрові механізми стали складовою щоденної роботи адвоката. Водночас застосування цих інструментів передбачає необхідність дотримання процесуальних вимог, своєчасного виконання передбачених законом обов'язків та врахування правових наслідків, які можуть виникнути у разі неналежної організації взаємодії із судом.

Саме судова практика відіграє визначальну роль у формуванні критеріїв застосування процесуальних норм, пов'язаних із цифровізацією судочинства. Суди поступово визначають підходи до оцінки своєчасності подання процесуальних документів, належності електронного повідомлення учасників справи, дотримання процесуальних строків, забезпечення права на участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, а також меж використання сучасних технологій у професійній діяльності правників.

У цій збірці актуальної судової практики розглянуто питання подання процесуальних документів, електронного повідомлення учасників судового процесу, обчислення та поновлення процесуальних строків, реалізації права на участь у судових засіданнях у режимі відеоконференції, а також особливості використання технологій штучного інтелекту під час підготовки процесуальних документів. Наведені правові позиції спрямовані на формування практичних орієнтирів для адвокатів щодо належного використання цифрових інструментів та оцінки процесуальних ризиків, пов'язаних із їх застосуванням.

Посібник підготовлено як практичний інструмент для адвокатів та інших учасників судового процесу, які використовують електронні засоби взаємодії із судом у своїй професійній діяльності. Аналіз судових рішень дозволяє визначити актуальні підходи до застосування процесуальних норм, оцінити правові наслідки використання цифрових інструментів та врахувати сформовані судами висновки під час підготовки процесуальних документів, організації участі у судових засіданнях і вчинення інших процесуальних дій.

Сподіваємося, що цей огляд судової практики стане корисним джерелом практичних висновків для правників, сприятиме ефективному використанню можливостей електронного судочинства та допоможе враховувати актуальні підходи судів у щоденній професійній діяльності.

2.Подання процесуальних документів

Дотримання встановленого порядку подання процесуальних документів є необхідною умовою реалізації права на звернення до суду та належного здійснення учасниками справи процесуальних прав.

Розвиток електронного судочинства суттєво розширив можливості учасників справи щодо звернення до суду та обміну процесуальними документами. Використання підсистеми «Електронний суд» забезпечує оперативне направлення заяв, скарг та інших документів в електронній формі, однак не звільняє учасників судових справ від обов'язку дотримуватися встановлених законом вимог щодо їх змісту, оформлення та підписання.

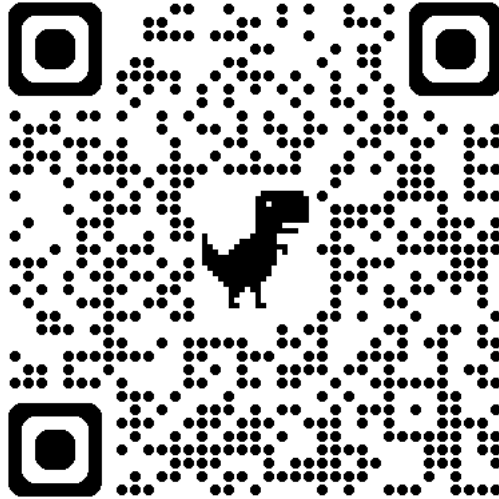
Аналіз судової практики свідчить, що предметом судової оцінки часто стають питання, пов'язані з дотриманням порядку звернення до суду, правильністю обрання способу подання процесуальних документів, наявністю належного підпису, оформленням документів у вигляді додатків, а також підтвердженням факту і часу їх надходження до суду.

Сформовані підходи судової практики свідчать про необхідність дотримання балансу між процесуальною формою звернення до суду та забезпеченням права особи на доступ до правосуддя. Недотримання встановлених вимог до подання процесуальних документів може мати відповідні процесуальні наслідки, однак оцінка таких порушень здійснюється судами з урахуванням характеру недоліків, можливості їх усунення та впливу на реалізацію процесуальних прав учасника справи.

У цьому розділі проаналізовано актуальні підходи судової практики щодо порядку подання процесуальних документів через підсистему «Електронний суд» та іншими способами, вимог до їх оформлення і підписання, визначення дати звернення до суду, а також процесуальних наслідків недотримання встановленого порядку подання документів.

2.1. Подання документів в «Електронний суд» без застосування вбудованого текстового редактора у вигляді додатку

В постанові від 25 грудня 2025 року по справі № 380/1659/25 (<https://surl.li/jwwbau>) Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду звернув увагу на те, що апеляційна скарга позивача хоч і сформована у вигляді додатку до заяви про поновлення строку на апеляційне оскарження, проте вона становить єдиний документ, створений у системі «Електронний суд», з використанням кваліфікованого електронного підпису позивача. Таким чином, висновок суду апеляційної інстанції про те, що подана позивачем апеляційна скарга вважається не підписаною, є безпідставним.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Повертаючи апеляційну скаргу, апеляційний суд виходив з того, що 31 серпня 2025 року ОСОБА_1 направив апеляційну скаргу, яка сформована в системі електронний суд не шляхом заповнення окремих полів, а шляхом формуванням документа під назвою «додаток 1. Апеляційна скарга з додатками» у форматі «zip».

При цьому, подана апеляційна скарга за назвою та змістом є фактично заявою про поновлення строку на апеляційне оскарження в межах апеляційного провадження № А/857/30525/25, до якої додані додатки, в тому числі апеляційна скарга у форматі «zip».

Таким чином, сама апеляційна скарга не була сформована за допомогою підсистеми «Електронний суд», а додана як додаток в порушення пункту 26 Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи та пункту 12 Інструкції користувача Електронного кабінету ЄСІТС.

На обґрунтування вимог касаційної скарги скаржник зазначає, що повернення судом апеляційної скарги позивачу, з наведених в ухвалі підстав, є необґрунтованим і таким, що суперечить нормам процесуального права, та має ознаки надмірного формалізму.

Скаржник указує, що твердження суду апеляційної інстанції про те, що подана ним апеляційна скарга не підписана електронним цифровим підписом є безпідставним. Подати апеляційну скаргу через підсистему «Електронний суд» без використання цифрового підпису неможливо.

При цьому ОСОБА_1 зазначає, що направлення заяви про поновлення строку на апеляційне оскарження з додатками є єдиною технічною можливістю звернення до суду у зв'язку з обмеженнями діючого програмного забезпечення підсистеми «Електронний суд».

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Спірним питанням у цій справі є наявність підстав для повернення апеляційної скарги позивача.

Так, матеріали справи свідчать про те, що представник позивача, звертаючись до суду апеляційної інстанції за допомогою підсистеми «Електронний суд», сформував заяву про поновлення строку апеляційного оскарження, до якої долучив саму апеляційну скаргу на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 12 червня 2025 року, указавши її додатком до цього документу.

Суд указує, що альтернативою звернення учасників справи до суду з позовними заявами, скаргами та іншими визначеними законом процесуальними документами, оформленими в паперовій формі та підписаними безпосередньо учасником справи або його представником, є звернення з процесуальними документами в електронній формі з обов'язковим їх скріпленням власним кваліфікованим електронним підписом учасника справи через «Електронний кабінет».

Положеннями пункту 2.4 та 2.5 Інструкції користувача «Електронний суд» Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затвердженої наказом Державного підприємства «Центр судових сервісів» від 22 вересня 2021 року № 74-ОД, встановлено, що електронні документи у Електронному суді створюються із застосуванням вбудованого текстового редактору шляхом заповнення форм документів, передбачених цією Інструкцією, підписуються КЕП автора (авторів) та надсилаються засобами ЄСІТС.

До створених в Електронному суді документів користувачі можуть додавати інші файли (зображення, відеофайли, тощо) з урахуванням технічних вимог щодо форм електронних документів та їх додатків, обмеження щодо їх розміру, формату та інших характеристик, встановлених в у Електронному суді (обмеження зазначаються у інформаційних та спливаючих вікнах на відповідних сторінках та розділах Електронного суду).

Положеннями пункту 2.6 вказаної Інструкції передбачено, що відповідні додані файли (додатки) до створених в Електронному суді документів підписуються кваліфікованими електронними підписами Користувачів разом зі створеними в Електронному суді документами, до яких вони додаються.

Отже усі документи, що надійшли до суду через зазначений сервіс, вважаються такими, що подані з використанням власного електронного підпису.

Аналогічний правовий висновок викладено Верховним Судом в постанові від 06 березня 2025 року по справі № 240/24566/22.

Суд звертає увагу на те, що апеляційна скарга позивача хоч і сформована у вигляді додатку до заяви про поновлення строку на апеляційне оскарження, проте вона становить єдиний документ, створений у системі «Електронний суд», з використанням кваліфікованого електронного підпису позивача.

Таким чином, висновок суду апеляційної інстанції про те, що подана позивачем апеляційна скарга на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 12 червня 2025 року вважається не підписаною, є безпідставним.

Щодо недотримання позивачем форми документа «Апеляційна скарга», то Суд зазначає таке.

Електронні документи створюються із застосуванням вбудованого текстового редактора шляхом заповнення форм документів, передбачених Інструкцією користувача «Електронного суду» Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи.

Апеляційна скарга позивача в цій справі була скерована до суду фактично без застосування вбудованого текстового редактора, шляхом розміщення тексту апеляційної скарги у конкретній формі документа, а у вигляді додатку.

Суд наголошує, що аналіз наведених положень КАС України дає підстави для висновку, що умовою прийнятності апеляційної скарги до розгляду є її відповідність вимогам щодо форми і змісту, які визначені у статті 296 КАС України, а також дотриманні термінів її подачі, обов'язковому поданні переліку матеріалів, що повинні бути додані до неї, та, у разі пропуску строку на апеляційне оскарження, подання відповідного клопотання про його поновлення.

Процесуальне законодавство встановлює певний порядок дій суду при виявленні недоліків апеляційної скарги, зокрема, у випадку невиконання вимог статті 296 КАС України щодо форми та змісту скарги. Так, з метою усунення апелянтом недоліків апеляційної скарги та дотримання порядку її подання апеляційна скарга залишається без руху. В ухвалі про залишення апеляційної скарги без руху суд повинен чітко зазначити недоліки такої скарги та установити спосіб і строк їх усунення. Це дозволяє суду дати можливість апелянту усунути недоліки та привести скаргу відповідно до вимог процесуального законодавства.

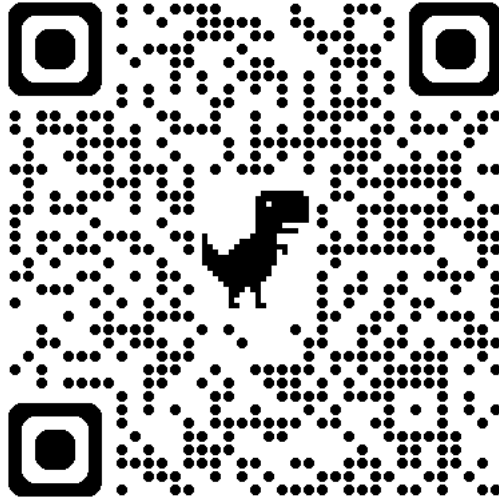
Ураховуючи наведене, суд апеляційної інстанції, дійшовши передчасних висновків, які стали підставою для повернення апеляційної скарги, допустив порушення норм процесуального права та ухвалив незаконне судове рішення.

Подібна правова позиція міститься в постановках Верховного Суду від 31 серпня 2023 року у справі № 560/11012/22 та від 20 лютого 2025 року у справі № 580/1558/24.

Касаційна скарга була задоволена, а оскаржене судове рішення - скасовано з направленням справи до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду на стадії вирішення питання щодо відкриття апеляційного провадження.

2.2. Подання апеляційної скарги засобами електронного зв'язку до суду першої інстанції

В постанові від 18 лютого 2026 року по справі № 754/10982/25 (<https://surl.li/rzizzu>) Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду зазначив про те, що повертаючи апеляційну скаргу ОСОБА_1, суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку про можливість застосування пункту 3 частини п'ятої статті 357 ЦПК України, оскільки заявник подав апеляційну скаргу в інший спосіб, ніж до суду апеляційної інстанції.

Обставини справи

Ухвалою Київського апеляційного суду від 04 серпня 2025 року апеляційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Деснянського районного суду м. Києва від 09 липня 2025 року повернено.

Ухвала мотивована тим, що апеляційну скаргу подано безпосередньо до суду першої інстанції на офіційну електронну адресу Деснянського районного суду м. Києва, а не відповідно до законодавства, що є підставою для її повернення відповідно до пункту 3 частини п'ятої статті 357 ЦПК України.

06 серпня 2025 року ОСОБА_1 подав до Верховного Суду касаційну скаргу.

Касаційна скарга мотивована тим, що в апеляційній скарзі було вказано про її надіслання на електронну адресу судді.

У статті 355 ЦПК України визначено, що апеляційна скарга подається безпосередньо до суду апеляційної інстанції.

Згідно з частиною першою статті 351 ЦПК України судом апеляційної інстанції у цивільних справах є апеляційний суд, у межах апеляційного округу якого (території, на яку поширюються повноваження відповідного апеляційного суду) знаходиться місцевий суд, який ухвалив судові рішення, що оскаржується, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Підпунктом 15.5 пункту 1 розділу XIII «Перехідні положення» ЦПК України визначено, що до дня початку функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи апеляційні та касаційні скарги подаються учасниками справи до або через відповідні суди, а матеріали справ витребовуються та надсилаються судами за правилами, що діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу.

Отже, у розділі XIII «Перехідні положення» ЦПК України врегульовано питання подання учасниками справи апеляційних і касаційних скарг до дня початку функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, а саме, як безпосередньо до апеляційного суду, так і через відповідний суд першої інстанції.

У газеті «Голос України» від 04 вересня 2021 року № 168 (7668) Вища рада правосуддя оприлюднила оголошення про початок функціонування трьох таких підсистеми (модулів) ЄСІТС: «Електронний кабінет»; «Електронний суд»; підсистема відеоконференцзв'язку, та вказано про зміну порядку вчинення процесуальних (або інших) дій, особливості вчинення яких передбачені, зокрема підпунктами 15.1, 15.5, 15.6, 15.14, 15.16 підпункту 15 пункту 1 розділу XIII «Перехідні положення» ЦПК України.

Київський апеляційний суд у грудні 2023 року здійснив оголошення на сайті суду про завершення початкового етапу інтеграції Київського апеляційного суду до модулів ЄСІТС, а саме до підсистем «Електронний суд», «Електронний кабінет» і про побудову обміну між АСДС та Електронним судом. Альтернативою звернення учасників до суду з процесуальними документами залишається звернення в письмовій формі. Проте вказане звернення має бути здійснене до суду, визначеного відповідним положенням процесуального закону, а норми пункту 15.5 розділу XIII «Перехідні положення» ЦПК України застосуванню не підлягають.

У пункті 3 частини п'ятої статті 357 ЦПК України встановлено, що апеляційна скарга не приймається до розгляду і повертається судом апеляційної інстанції, якщо її подано в інший спосіб, ніж до суду апеляційної інстанції.

Суд апеляційної інстанції встановив, що апеляційна скарга була направлена ОСОБА_1 засобами електронного зв'язку до суду першої інстанції, а не до Київського апеляційного суду, як передбачено нормами законодавства.

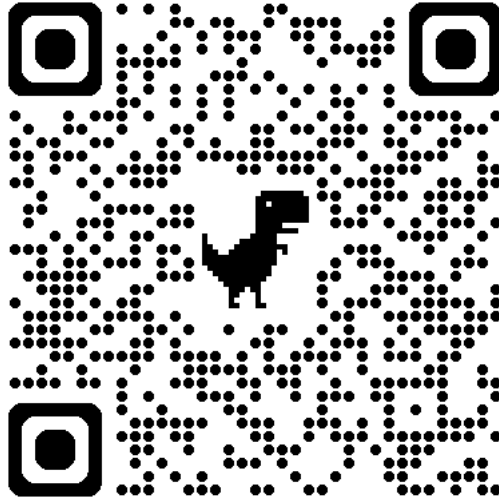
Таким чином, повертаючи апеляційну скаргу ОСОБА_1, суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку про можливість застосування пункту 3 частини п'ятої статті 357 ЦПК України, оскільки заявник подав апеляційну скаргу в інший спосіб, ніж до суду апеляційної інстанції.

Апеляційний суд правильно зазначив, що повернення апеляційної скарги не є порушенням права на справедливий судовий захист та не може вважатись обмеженням права доступу до суду, оскільки заявник має право повторно звернутись до суду з апеляційною скаргою, оформленою відповідно до статті 357 ЦПК України, та подати клопотання про поновлення пропущеного процесуального строку.

Доводи касаційної скарги висновків суду не спростовують та на законність судового рішення не впливають, зводяться до незгоди заявника з висновками суду апеляційної інстанції.

2.3. Процесуальні наслідки подання паперових документів без власноручного підпису

В постанові від 18 березня 2026 року по справі № 342/1193/24 Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду (<https://surl.li/usmtko>) виснував, що поєднання способів подання процесуального документа, за якого документ створено в електронній формі з накладенням кваліфікованого електронного підпису, але направлено до суду у паперовій формі поштовим зв'язком без власноручного підпису особи, яка його подає, процесуальним законом не передбачене.

Обставини справи

Івано-Франківський апеляційний суд ухвалою від 26 грудня 2025 року апеляційну скаргу повернув заявнику.

Суд апеляційної інстанції мотивував ухвалу тим, що з апеляційної скарги, поданої в письмовій формі засобами поштового зв'язку, убачається, що вона подана без підпису особи, яка її подала. Про це суд під час перевірки апеляційної скарги склав акт від 22 грудня 2025 року № 110.

У січні 2026 року Позивач подав до Верховного Суду касаційну скаргу, в якій просить скасувати ухвалу Івано-Франківського апеляційного суду від 26 грудня 2025 року і направити справу до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду.

Касаційну скаргу заявник подав на підставі абзацу 2 частини другої статті 389 Цивільного процесуального кодексу України (далі - ЦПК України), мотивуючи її тим, що оригіналом документа є саме електронний документ, тоді як його паперова форма є лише копією такого документа, відтвореною на папері. У зв'язку з цим суд насамперед повинен досліджувати питання підписання електронного документа, а не його паперової копії.

Отже, вирішуючи питання про відкриття апеляційного провадження, суд мав надати оцінку оригіналам електронних документів, зокрема апеляційній скарзі з додатками, на предмет відповідності її вимогам щодо форми та змісту апеляційної скарги, визначеним статтею 356 ЦПК України.

Створення паперового примірника електронного документа здійснюється шляхом його виготовлення на папері разом з усіма обов'язковими для відповідного виду документа реквізитами, з дотриманням встановленого законодавством порядку їх розміщення, а також із зазначенням інших наявних необов'язкових реквізитів.

У справі, що переглядається, апеляційну скаргу подано заявником із застосуванням кваліфікованого електронного підпису, який містився на апеляційній скарзі.

Разом із тим, повертаючи апеляційну скаргу, подану заявником, апеляційний суд керувався тим, що апеляційна скарга не підписана особою, яка її подала.

Мотиви, якими керується Верховний Суд, та застосовані норми права

Суд апеляційної інстанції встановив, що апеляційна скарга подана до суду в письмовій формі засобами поштового зв'язку та не містить підпису особи, яка її подала, про що складено відповідний акт суду. За таких обставин апеляційний суд дійшов висновку про повернення апеляційної скарги заявнику.

Доводи касаційної скарги про те, що оригіналом процесуального документа є електронний документ, а паперовий примірник є лише його копією, а тому суд повинен був перевіряти підписання саме електронного документа, є необґрунтованими.

Згідно з частиною восьмою статті 43 ЦПК України процесуальні документи можуть подаватися до суду в електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи з накладенням кваліфікованого електронного підпису. Натомість процесуальні документи, подані у паперовій формі, повинні бути підписані власноручним підписом особи, яка їх подає.

У цій справі апеляційну скаргу подано до суду у паперовій формі шляхом направлення поштовим відправленням, а тому на такий документ поширюються вимоги процесуального закону щодо наявності власноручного підпису особи, яка її подає.

Саме собою створення документа в електронній формі та накладення на нього кваліфікованого електронного підпису не звільняє особу від обов'язку дотримуватися встановленого процесуальним законом способу подання процесуальних документів до суду. Якщо документ подається у паперовій формі, він має відповідати вимогам до паперового процесуального документа, у тому числі містити власноручний підпис.

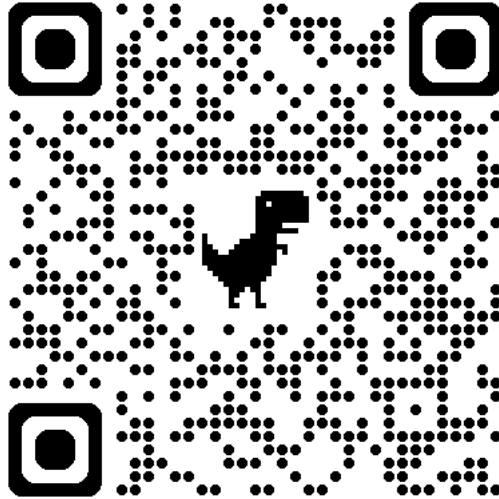
Отже, висновок апеляційного суду про те, що апеляційна скарга, подана у письмовій формі, не підписана особою, яка її подала, а тому підлягає поверненню заявнику, відповідає вимогам процесуального закону.

Інші доводи касаційної скарги зазначених висновків не спростовують, зводяться до іншого тлумачення норм процесуального права та не дають підстав для висновку про неправильне застосування судом апеляційної інстанції норм процесуального права.

З огляду на викладене Верховний Суд дійшов висновку, що оскаржувана ухвала апеляційного суду постановлена з додержанням норм процесуального права, а тому підстав для її скасування немає.

2.4. Підписання позову за допомогою QR-коду

В постанові від 05 травня 2026 року по справі № 909/539/25 Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду (<https://surl.li/qzmpby>) зазначено, що QR-код на першій сторінці позовної заяви не дає можливість ідентифікувати підписанта та перевірити накладення кваліфікованого електронного підпису. Підписання учасниками справи електронним цифровим підписом паперових примірників процесуальних документів та перевірка такого підпису судом поза межами підсистеми "Електронний суд" чинним законодавством не передбачена.

Позиція Верховного Суду

Предметом касаційного перегляду є постанова суду апеляційної інстанції, якою позов залишено без розгляду на підставі пункту 2 частини першої статті 226 ГПК України (суд залишає позов без розгляду, якщо позовну заяву не підписано або підписано особою, яка не має права підписувати її, або особою, посадове становище якої не вказано).

Верховний Суд звертає увагу на те, що касаційне провадження у справах залежить виключно від доводів та вимог касаційної скарги, які наведені скаржником і стали підставою для відкриття касаційного провадження.

Рішенням Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 № 1845/0/15-21 затверджено Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, які набули чинності 05.10.2021 (далі - Положення).

Згідно з пунктом 24 розділу III цього Положення підсистема "Електронний суд" (Електронний суд) - підсистема ЄСІТС, що забезпечує можливість користувачам у передбачених законодавством випадках відповідно до наявних технічних можливостей підсистеми ЄСІТС реалізованого функціоналу створювати та надсилати в електронному вигляді процесуальні чи інші документи до суду, інших органів та установ у системі правосуддя, а також отримувати інформацію про стан і результати розгляду таких документів чи інші документи.

Документи (в тому числі процесуальні документи, письмові та електронні докази тощо), пов'язані з розглядом справ у суді, можуть подаватися до суду в електронній формі виключно з використанням підсистеми "Електронний суд", якщо інше не визначено процесуальним законодавством чи цим Положенням (пункт 25).

Велика Палата Верховного Суду у справі № 930/191/23 зазначила про те, що тлумачення норм процесуального права зумовлено тим, що підпис ідентифікує автора та слугує підтвердженням того, що особа, яка його підписала, ознайоmlена з документом і погоджується з його змістом. В юридичному сенсі підпис є підтвердженням певної дії, угоди чи зобов'язання та надає документу юридичну силу.

Апеляційний господарський суд в цій справі встановив, що позовна заява КП "Адміністративно-технічне управління" подана у паперовій формі, шляхом її направлення на адресу Господарського суду Івано-Франківської області засобами поштового зв'язку, цінним листом, що підтверджується поштовим конвертом, який містить штрихкодний ідентифікатор поштового відправлення №7900800294203. Надіслана на адресу Господарського суду Івано-Франківської області у паперовій формі позовна заява не містить відтвореного підпису в.о. директора. Натомість, аркуш 1 містить QR-код із зазначенням таких відомостей: СЕД Львівської міської ради IT-Enterprise №2410-вих-60862 від 28.04.2025, підписувач. Проте, колегія суддів апеляційної інстанції зауважила про те, за вказаним QR-кодом неможливо встановити підписанта позовної заяви.

Отже, судом апеляційної інстанції встановлено, що позовна заява не містить належного підпису, оскільки QR-код на першій сторінці позовної заяви не дає можливість ідентифікувати підписанта та перевірити накладення кваліфікованого електронного підпису. Підписання учасниками справи електронним цифровим підписом паперових примірників процесуальних документів та перевірка такого підпису судом поза межами підсистеми "Електронний суд" чинним законодавством не передбачена. (Близька за змістом правова позиція викладена у постанові Верховного Суду від 916/2520/21, яку суд апеляційної інстанції врахував під час розгляду справи).

Суд зауважує про те, що за відсутності ідентифікації підписанта позовна заява вважається неподаною належним чином, що є підставою для застосування пункту 2 частини першої статті 226 ГПК України.

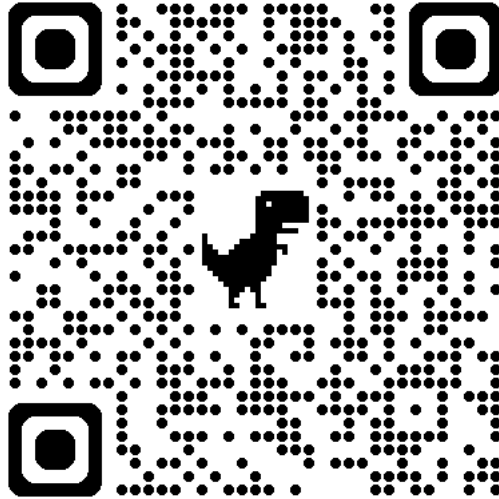
Вирішення питань, які виникають на стадії відкриття провадження у справі, належить до інстанційної компетенції суду першої інстанції і роль суду апеляційної інстанції тут є досить обмеженою, з огляду на зазначене, Суд відхиляє аргумент скажника про пропуск судом апеляційної інстанції стадії усунення недоліків застосувавши одразу наслідок - залишення позову без розгляду.

Відкриття провадження у справі судом першої інстанції та розгляду справи не усуває порушення вимог щодо підписання позовної заяви, оскільки такі вимоги мають імперативний характер і спрямовані на підтвердження волевиявлення особи на звернення до суду.

Отже, підстава касаційного оскарження у цьому випадку не отримала свого підтвердження, а тому підстави для скасування оскаржуваного судового рішення відсутні.

2.5. Розмежування способу звернення до суду та вимог до оформлення процесуального документа залежно від суб'єкта звернення

В постанові від 11 червня 2026 року по справі № 320/24665/25 Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду (<https://surl.li/tucpqt>) звернув увагу, що електронний документ підписаний накладенням кваліфікованого електронного підпису, який забезпечує ідентифікацію особи (за виключенням осіб, визначених частиною шостою статті 18 КАС України), але кваліфікований електронний підпис накладений без використання підсистем (модулів) ЄСІТС, а процесуальний документ направлений на офіційну електронну адресу суду, то відсутні правові підстави стверджувати, що такий електронний документ не підписаний.

Обставини справи

З матеріалів справи вбачається, що ОСОБА_1, не погодившись з ухвалою Київського окружного адміністративного суду від 29 травня 2025 року, подав апеляційну скаргу, яку Шостий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 10 червня 2025 року повернув скаргнику на підставі пункту 1 частини четвертої статті 298 КАС України, відповідно до якого апеляційна скарга не приймається до розгляду і повертається судом апеляційної інстанції, якщо апеляційна скарга подана особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, не підписана, або підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено.

Повертаючи апеляційну скаргу скаргнику, суд апеляційної інстанції встановив, що апеляційна скарга ОСОБА_1 надійшла у електронній формі на електронну адресу Шостого апеляційного адміністративного суду. Відомості про формування позивачем указанного процесуального документа у підсистемі «Електронний суд» відсутні, що свідчить про використання заявником непередбаченого чинним процесуальним законодавством способу звернення до суду із апеляційною скаргою. Таким чином, незважаючи на те, що апеляційна скарга засвідчена кваліфікованим електронним підписом, проте подана на електронну пошту суду, вона не може вважатися апеляційною скаргою, підписаною в установленому законом порядку, а тому вважається не підписаною та, відповідно, не може бути прийнята до розгляду і належить поверненню особі, яка її подала.

Пунктом 10 Положення про ЄСІТС встановлено, що обов'язковість реєстрації Електронного кабінету в ЄСІТС для окремих категорій суб'єктів визначається процесуальним законодавством.

Зі змісту норм процесуального законодавства випливає, що особи, визначені частиною шостою статті 18 КАС України, а також інші особи, які зареєстрували свої електронні кабінети в ЄСІТС або її окремій підсистемі (модулі) в добровільному порядку, можуть подавати документи до суду в паперовій формі або в електронній формі виключно за допомогою ЄСІТС або її окремої підсистеми (модуля).

ОСОБА_1 до переліку осіб, визначених частиною шостою статті 18 КАС України, які зобов'язані реєструвати свої електронні кабінети в ЄСІТС або її окремій підсистемі (модулі), не відноситься.

Матеріалами справи №320/24665/25 встановлено, що апеляційну скаргу на ухвалу Київського окружного адміністративного суду від 29 травня 2025 року ОСОБА_1 надіслав 03 червня 2025 року на офіційну електронну адресу Шостого апеляційного адміністративного суду в електронній формі та засвідчив її кваліфікованим електронним підписом, що підтверджується протоколом створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису.

При цьому в апеляційній скарзі ОСОБА_1 указав, зокрема, свій реєстраційний номер облікової картки платника податків, адресу електронної пошти, а також зазначив про відсутність електронного кабінету.

Таким чином, суд апеляційної інстанції мав можливість ідентифікувати особу, яка подала апеляційну скаргу в електронній формі.

Верховний Суд звертає увагу на необхідність розмежовувати спосіб звернення до суду із вимогами до оформлення процесуального документа. Зокрема, якщо електронний документ підписаний накладенням кваліфікованого електронного підпису, який забезпечує ідентифікацію особи (за виключенням осіб, визначених частиною шостою статті 18 КАС України), але кваліфікований електронний підпис накладений без використання підсистем (модулів) ЄСІТС, а процесуальний документ направлений на офіційну електронну адресу суду, то відсутні правові підстави стверджувати, що такий електронний документ не підписаний.

Протилежний підхід нівелює приписи про юридичну силу електронного документа та презумпцію відповідності кваліфікованого електронного підпису власноручному, суперечить частині першій статті 8 Закону №851-IV, статті 18 Закону №2155-VIII.

Вимога про звернення до суду через підсистеми (модулі) ЄСІТС є обов'язковою для осіб, визначених частиною шостою статті 18 КАС України, та тих осіб, які добровільно зареєстрували свої електронні кабінети в ЄСІТС або її окремій підсистемі (модулі).

Таким чином, звернення фізичної особи, яка не зобов'язана реєструвати свій електронний кабінет у ЄСІТС і не має зареєстрованого електронного кабінету в ЄСІТС, до суду через його офіційну електронну адресу з процесуальним електронним документом, який засвідчений (підписаний) кваліфікованим електронним підписом, є належним і правомірним способом безпосереднього звернення до суду.

Такий підхід узгоджується із правовими висновками Великої Палати Верховного Суду, викладеними у постанові від 13 вересня 2023 року в справі №204/2321/22, на неврахування яких апеляційним судом слушно вказав скаргник у касаційній скарзі.

Такої ж правової позиції дотримувався і Верховний Суд у постановах, зокрема, від 25 січня 2024 року в справі №500/2570/23, від 07 березня 2024 року в справі №360/1050/22, від 20 березня 2024 року в справі №400/14570/23, від 23 вересня 2024 року в справі №759/14335/20, від 13 листопада 2025 року в справі №990/388/24.

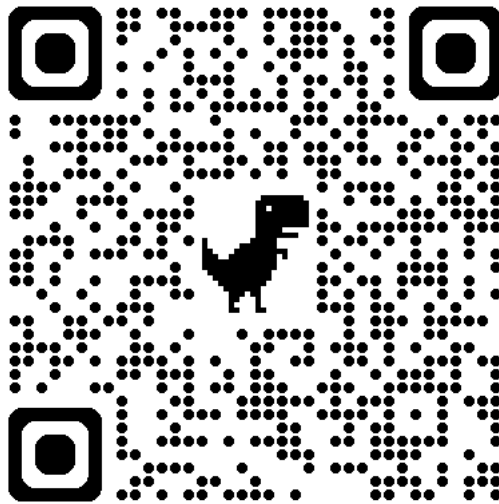
Отже, позиція апеляційного суду, що, незважаючи на те, що апеляційна скарга засвідчена кваліфікованим електронним підписом, проте подана на електронну пошту суду, не може вважатися апеляційною скаргою, підписаною в установленому законом порядку, а тому

вважається не підписаною та, відповідно, не може бути прийнята до розгляду і належить поверненню особі, яка її подала, є помилковою, оскільки апеляційна скарга, надіслана ОСОБА_1 на електронну адресу апеляційного суду із використанням кваліфікованого електронного підпису, є належним способом звернення.

Суд апеляційної інстанції допустив порушення норм процесуального права, послався на висновки Верховного Суду, які не є застосовними у ситуації зі скаржником, і помилково повернув апеляційну скаргу останньому на підставі пункту 1 частини четвертої статті 298 КАС України.

2.6. Визначення дати подання процесуального документа

В постанові від 10 червня 2026 року по справі № 903/662/25 Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду (<https://surl.li/utynmt>) виснував, що ототожнивши поняття "час реєстрації" та "час подання процесуальних документів" суди дійшли помилкових висновків про незаявлення кредитором грошових вимог до боржника

Обставини справи

ТОВ в особі ліквідатора оскаржує судові рішення про закриття провадження у справі про неплатоспроможність ОСОБА_1 на підстав пункту 8 частини першої статті 90 КУзПБ, при прийнятті яких суди виходили з встановленого факту, що на момент відкриття судового засідання 10.11.2025 та на час розгляду судом першої інстанції справи № 903/662/25 в КП "Діловодство спеціалізованого суду" не надійшли та не зареєстровані заяви кредиторів з майновими вимогами до боржника.

В касаційній скарзі ТОВ в особі ліквідатора в спростування вказаних висновків стверджує, що заяву про грошові вимоги кредитора до боржника разом з підтверджуючими документами було скерувало до Господарського суду Волинської області та арбітражному керуючому через систему "Електронний суд" 09.11.2025, тобто в межах відкритого провадження у справі про неплатоспроможність. Однак судом першої інстанції ця заява була зареєстрована 10.11.2025, що й стало підставою для висновку про незаявлення кредитором грошових вимог до боржника.

Відповідно до статті 113 ГПК України строки, в межах яких вчиняються процесуальні дії, встановлюються законом, а якщо такі строки законом не визначені, - встановлюються судом.

Згідно зі статтею 115 ГПК України строки, встановлені законом або судом, обчислюються роками, місяцями і днями, а також можуть визначатися вказівкою на подію, яка повинна неминуче настати.

У статті 116 ГПК України визначено початок і закінчення процесуальних строків. Так, згідно з частиною 1 вказаної статті перебіг процесуального строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок. Відповідно до частини 4 статті 116 ГПК України якщо закінчення строку припадає на вихідний, святковий чи інший неробочий день, останнім днем строку є перший після нього робочий день.

Згідно з частинами п'ятою та шостою статті 43 ГПК України процесуальні документи (в тому числі процесуальні документи, письмові та електронні докази тощо) можуть подаватися до суду, а процесуальні дії вчинятися учасниками справи в електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом. Процесуальні документи в електронній формі мають подаватися учасниками справи до суду з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

Відповідно до пункту 16 Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затвердженого рішенням Вищої ради правосуддя від 17 серпня 2021 року № 1845/0/15-21 (далі - Положення), процесуальні документи та докази можуть подаватися до суду в електронній формі, а процесуальні дії - вчинятися в електронній формі виключно за допомогою ЄСІТС з використанням власного кваліфікованого електронного підпису, прирівняного до власноручного підпису, за винятком випадків, передбачених процесуальним законом.

Дата та час підписання документа в Електронному суді, а також дата та час його надсилання автоматично зберігаються і не підлягають корегуванню (пункт 28 Положення).

Документи, що надійшли через "Електронний суд", реєструються судами, іншими органами та установами в системі правосуддя в день їх надходження упродовж робочого дня або не пізніше наступного робочого дня, якщо документ надійшов у неробочий час, за загальними правилами реєстрації вхідної кореспонденції, визначеними Положенням про автоматизовану систему документообігу суду та відповідними інструкціями з діловодства в судах чи в інших органах та установах у системі правосуддя (пункт 39 Положення).

Отже, право особи звернутися до суду через підсистему "Електронний суд" врегульовано наведеними нормативними актами.

Відправлення документа заявником та його отримання судом не обов'язково є одномоментною подією та може не збігатися у часі; і для правильного обрахування строку визначальним є саме момент відправлення відповідного документа заявником за допомогою електронних засобів. Ототожнення понять «час реєстрації» та «час подання процесуальних документів» є необґрунтованим.

Отже, у вирішенні процесуального питання - встановлення дати (часу) подання (пред'явлення) заяви (скарги) до суду потрібно враховувати, коли саме таку скаргу подав заявник, а не коли її було отримано та зареєстровано судом.

Така права позиція є сталою та викладена у постановках Верховного Суду, зокрема, від 17.10.2024 у справі № 920/210/24, від 04.07.2024 у справі №908/3274/23, від 25.06.2024 у справі № 908/3274/23, від 29.11.2023 у справі № 227/477/21.

Ураховуючи, що у тексті заяви ТОВ датою її формування зазначено 09.11.2025, згідно квитанції № 5009212 про доставку документів до зареєстрованого електронного кабінету користувача заяву з грошовими вимогами до боржника та арбітражному керуючому надіслано 09.11.2025 о 18:45, а судом першої інстанції ця заява зареєстрована 10.11.2025, Верховний Суд звернувся до Державного підприємства "Інформаційні судові системи" із запитом про надання інформації: щодо дати та часу надіслання ліквідатором ТОВ заяви про грошові вимоги до боржника ОСОБА_1 у справі №903/662/25 через підсистему "Електронний суд" Господарського суду Волинської області та арбітражному керуючому, а також дати, часу отриманні і реєстрації останніми цієї заяви.

До Верховного Суду надійшов лист-відповідь ДП "ІСС", в якому зазначено, що запитуваний документ "Заява про грошові вимоги кредитора до боржника" було створено "2025-11-09" користувачем ЕС, а також надано інформацію щодо зміни статусу вказаного документа у формі таблиці такого змісту:

№ з/п	Дата та час отримання інформації про статус підсистемою ЕС	Статус
1	10.11.2025 18:54	Підписання
2	20.11.2025 18:54	Підписання
3	09.11.2025 18:54	Надіслано
4	09.11.2025 18:55	Підписання
5	09.11.2025 18:55	Очікує на підправлення в АСДС
6	09.11.2025 18:56	В дорозі
7	10.11.2026 09:03	Прийнятий. Очікує на реєстрацію
8	10.11.2025 10:21	Зареєстрований
9	10.11.2025 12:25	Вторинний. Зареєстровано в АСДС

Отже, заяву ТОВ з грошовими вимогами до боржника підписано та надіслано 09.11.2025 та прийнято 10.11.2025 до початку судового засідання.

Однак, постановляючи оскаржувану ухвалу суд першої інстанції належним чином не встановив та не дослідив всіх обставин щодо надходження на час відкриття 10.11.2025 та розгляду справи № 903/662/25 заяв кредиторів з грошовими вимогами до боржника. З протоколу судового засідання вбачається, що 10.11.2025 о 09:35 відкрито судові засідання, о 09:45 суд оголосив резолютивну частину ухвали, а о 09:47 закрив засідання, не здійснивши перевірки надходження заяв кредиторів перед оголошенням рішення.

Крім того, не перевіривши матеріали справи, суд на підтвердження відсутності заяв з вимогами до боржника, також послався до повідомлення арбітражного керуючого реструктуризацією в судовому засіданні 10.11.2025 про ненадходження на його адресу заяв кредиторів з грошовими вимогами до боржника.

Погодившись з висновком суду першої інстанції апеляційний господарський суд не врахував, що відправлення документа заявником та його отримання судом не обов'язково є одномоментною подією та може не збігатися у часі; і для правильного обрахування строку визначальним є саме момент відправлення відповідного документа заявником за допомогою електронних засобів.

Розглядаючи апеляційну скаргу ТОВ в особі ліквідатора належним чином не перевіряв аргументів скаржника щодо звернення з заявою з грошовими вимогами до боржника в межах відкритого провадження у справі про неплатоспроможність, адже в цьому випадку мав визначити момент (час) вчинення відповідної процесуальної дії - коли саме заявник подав заяву з грошовими вимогами, а не коли її було зареєстровано судом.

Крім того, апеляційний суд не надав жодної правової оцінки доводам скаржника про обізнаність арбітражного керуючого до початку судового засідання про наявність заяви з вимогами до боржника, обґрунтованими фактом надіслання арбітражному керуючому заяви з грошовими вимогами до боржника ОСОБА_1 09.11.2025 через систему Електронний суд, про що сформована Квитанція №5009212 про доставку документів до зареєстрованого Електронного кабінету Користувача ЄСІТС Дата, час доставки: 09.11.2025 18:54, яка наявна в матеріалах справи.

Вказане свідчить, що ототожнивши поняття "час реєстрації" та "час подання процесуальних документів" суди дійшли помилкових висновків про незаявлення кредиторами грошових вимог до боржника, наслідком чого стало передчасне закриття провадження у справі про неплатоспроможність ОСОБА_1 на підставі пункту 8 частини першої статті 90 КУзПБ із застосуванням наслідків закриття, передбачених частиною 4 статті 90 КУзПБ.

Передчасні висновки про закриття провадження у справі свідчать про порушення права ТОВ на розгляд його заяви з грошовими вимогами до боржника, враховуючи також, що в ухвалі про закриття провадження у справі суд зазначив, що вимоги конкурсних кредиторів, які не були заявлені в установленій Кодексом України з процедур банкрутства строк вважаються погашеними.

Ураховуючи наведені норми та допущені судами порушення норм процесуального права, Верховний Суд дійшов висновку, що касаційна скарга підлягає задоволенню, а оскаржувані ухвала суду першої інстанції та постанова апеляційного суду - скасуванню з направленням справи до суду першої інстанції для продовження розгляду за встановленою підсудністю.

3. Електронне повідомлення учасників судового процесу

Належне повідомлення учасників судового процесу про дату, час і місце розгляду справи, а також про зміст прийнятих судових рішень є однією з процесуальних гарантій реалізації права на справедливий суд. Від своєчасності та належності інформування особи про перебіг судового провадження залежить можливість ефективного здійснення нею процесуальних прав, зокрема підготовки правової позиції та участі у розгляді справи.

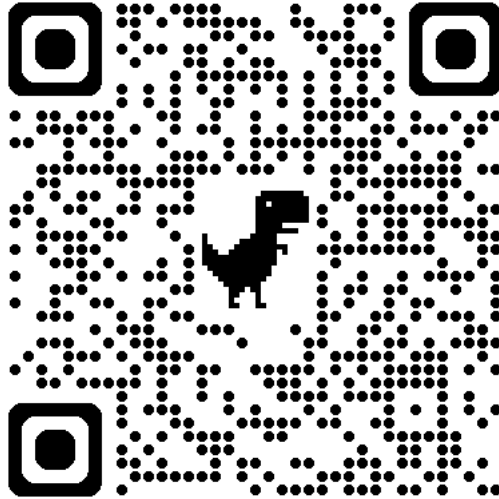
Стрімкий розвиток електронного судочинства зумовив розширення способів комунікації між судом та учасниками процесу. Надсилання процесуальних документів засобами електронного зв'язку, використання SMS-повідомлень, функціонування електронних кабінетів та інші цифрові інструменти стали складовою сучасного механізму судового провадження. Водночас застосування таких способів комунікації потребує визначення критеріїв, за яких відповідне інформування набуває процесуального значення та може бути підставою для настання передбачених законом наслідків.

Аналіз судової практики свідчить, що під час вирішення питань щодо належності повідомлення учасників справи суди оцінюють не лише факт направлення процесуального документа або повідомлення, а й дотримання встановленого порядку такого направлення, наявність підтвердження його доставки чи отримання, а також інші обставини, які мають значення для висновку про обізнаність особи щодо перебігу судового провадження.

У цьому розділі проаналізовано актуальні підходи судової практики щодо електронного повідомлення учасників судового процесу, визначення моменту вручення процесуальних документів і судових рішень, правових наслідків отримання документів представником сторони, а також меж відповідальності учасників справи у випадку повернення судової кореспонденції чи неналежного використання доступних засобів електронної комунікації із судом.

3.1. Надсилання процесуальних документів на електронну адресу сторони у справі

В постанові від 10 червня 2026 року по справі № 2-335/09 Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду (<https://surl.li/ltxh1k>) виснував, що надсилання відповідних процесуальних документів на електронну адресу сторони у справі, вказану в документах, що подавались до суду, не заборонена, та може здійснюватися як додаткова, однак такі дії не можуть замінити належне надсилання учаснику судового рішення відповідно до статті 272 ЦПК України.

Позиція Верховного Суду

ОСОБА_2 09 червня 2025 року звернулась до суду з апеляційною скаргою, до якої додано заяву про поновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження. В апеляційній скарзі ОСОБА_2 вказала адресу: АДРЕСА_1 , електронна адреса - відсутня, вказано номер телефону, зазначила, що не зареєстрована у підсистемі «Електронний суд» (а. с. 109, 142);

25 червня 2025 року та 09 липня 2025 року ОСОБА_2 також подала до суду клопотання про забезпечення апеляційної скарги шляхом накладення арешту на майно відповідача, в яких навела ті ж засоби зв'язку з нею (а. с. 161, 176);

копія ухвали суду апеляційної інстанції від 05 серпня 2025 року про залишення апеляційної скарги ОСОБА_2 без руху направлена 11 серпня 2025 року апеляційним судом на адресу, зазначену нею в апеляційній скарзі. Указана кореспонденція повернулася на адресу апеляційного суду 18 серпня 2025 року з відміткою «адресат відсутній за вказаною адресою» (а. с. 181);

копію вказаної ухвали суд апеляційної інстанції також направив 07 серпня 2025 року на електронну адресу: ІНФОРМАЦІЯ_1 , яку ОСОБА_2 зазначала в клопотанні до суду першої інстанції про ознайомлення з матеріалами справи від 18 квітня 2025 року. В матеріалах справи міститься довідка про доставку указаної ухвали до електронної скриньки 08 серпня 2025 року;

апеляційний суд вважав, що оскільки станом на 15 вересня 2025 року недоліки зазначені в ухвалі від 05 серпня 2025 року про залишення без руху апеляційної скарги ОСОБА_2 не усунуті, то вона не виявила належної зацікавленості у розгляді справи, а тому наявні підстави для відмови у відкритті апеляційного провадження на підставі статті 358 ЦПК України;

колегія суддів звертає увагу, що апеляційний суд копію ухвали від 05 серпня 2025 року про залишення апеляційної скарги ОСОБА_2 без руху направив їй рекомендованим листом з позначками «Судова повістка» (а. с. 181). Цей спеціальний вид рекомендованих поштових відправлень розрахований саме на інформування учасників судового процесу про дату, час і місце розгляду справи та є відмінним від порядку виконання оператором поштового зв'язку рекомендованих листів з повідомленням про вручення. Зокрема, рекомендований

лист з позначкою «Судова повістка» має бути вручений адресату (одержувачу) протягом трьох робочих днів після інформування відділенням поштового зв'язку адресата про надходження поштового відправлення у спосіб, визначений оператором поштового зв'язку, і якщо в цей період адресат (одержувач) не з'явився працівник об'єкта поштового зв'язку робить позначку «адресат відсутній за зазначеною адресою» і не пізніше ніж протягом наступного робочого дня повертає такий лист до суду (див. пункти 81, 82, 91 Правил надання послуг поштового зв'язку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 5 березня 2009 року № 270 в редакції постанови від 10 жовтня 2023 року № 1071);

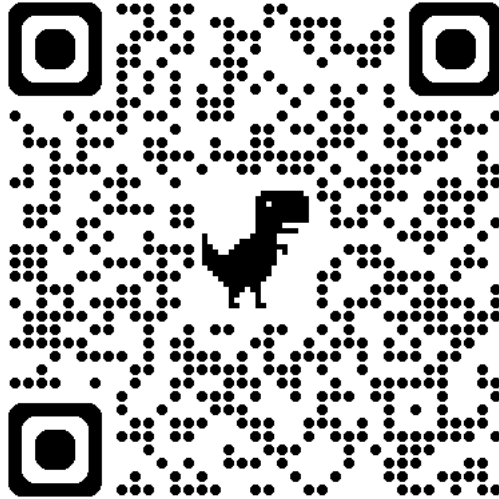
апеляційний суд не врахував, що у разі відсутності в учасника справи електронного кабінету суд надсилає всі судові рішення такому учаснику в паперовій формі рекомендованим листом з повідомленням про вручення. Направлення судового рішення учаснику справи рекомендованим листом з позначкою «Судова повістка» не є належним виконанням вимог статті 272 ЦПК України, а тому проставлення у поштовому повідомленні до такого листа відмітки «адресат відсутній за зазначеною адресою» не вважається днем вручення судового рішення. Надсилання відповідних процесуальних документів на електронну адресу сторони у справі, вказану в документах, що подавались до суду, не заборонена, та може здійснюватися як додаткова, однак такі дії не можуть замінити належне надсилання учаснику судового рішення відповідно до статті 272 ЦПК України. При цьому ОСОБА_2 в апеляційній скарзі зазначила, що електронна адреса у неї відсутня. Повернення апеляційної скарги з тих підстав, що особа не виконала вимоги ухвали про усунення недоліків, можливо лише у тому випадку, коли особа отримала відповідну ухвалу суду, тобто ознайомила з її змістом, але ухилилася від виконання вимог, указаних в ухвалі.

За таких обставин апеляційний суд зробив передчасний висновок, що ОСОБА_2 не виявила належної зацікавленості у розгляді справи і тому наявні підстави для відмови у відкритті апеляційного провадження на підставі статті 358 ЦПК України.

З урахуванням наведеного, ухвалу суду апеляційної інстанції слід скасувати, справу передати до суду апеляційної інстанції для вирішення питання про відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою ОСОБА_2.

3.2. SMS-повідомлення учасника справи

В постанові від 25 лютого 2026 року по справі № 466/10234/18 (<https://surl.li/tlvbji>) Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду зазначив про незгоду з аргументами ОСОБА_1, наведеними в касаційній скарзі, щодо неможливості отримання SMS-повісток, оскільки в матеріалах справи відсутні будь-які заяви позивача та його представника про зміну номера телефону чи обставини, які перешкождали отриманню SMS.

Обставини справи

Залишаючи без розгляду позов ОСОБА_1, суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, правильно застосувавши положення статті 223, пункту 3 частини першої статті 257 ЦПК України, дійшов обґрунтованого висновку, що позивач, будучи належним чином повідомленою про дату, час та місце розгляду справи, повторно (декілька разів) не з'явився в судове засідання, і від нього та/або його представника не надійшла заява про розгляд справи за його відсутності. Суд надав правильну оцінку повторній неявці належним чином повідомленого позивача як підставі для залишення позову без розгляду.

Так судами встановлено, що ухвалою від 27 жовтня 2022 року Шевченківський районний суд м. Львова визнав явку ОСОБА_1 у судове засідання, яке мало відбутися в приміщенні Шевченківського районного суду м. Львова 10 листопада 2022 року обов'язковою.

10 листопада 2022 року у зв'язку з неявкою в судове засідання ОСОБА_1 та його представника розгляд справи було відкладено на 25 листопада 2022 року.

24 листопада 2022 року на адресу суду представник ОСОБА_1, адвокат, подав чергову заяву про відкладення судового засідання, яке призначене на 25 листопада 2022 року, у зв'язку з сімейними обставинами.

В матеріалах справи наявні 14 (чотирнадцять) заяв адвоката Сірого А. В. до суду першої інстанції, як представника позивача, про відкладення розгляду даної справи (том 1, а.с. 41, 62, 64, 69, 115, 123, 126, 132, 210, 231; том 2, а.с. 3, 19, 22, 33).

Також, як вбачається з відповідних заяв, до них не долучено доказів, які б документально засвідчували наявність обставин, наведених у цих заявах: таких доказів не було подано заявником до суду і в подальшому.

У судове засідання, призначене на 25 листопада 2022 року, ОСОБА_1 та його представник - адвокат не з'явилися, заяв про розгляд справи за їх відсутності не подавали.

Ухвалою від 25 листопада 2022 року Шевченківський районний суд м. Львова залишив позовну заяву ОСОБА_1 без розгляду.

Як вбачається з матеріалів справи, дана справа перебувала в провадженні лише суду першої інстанції з грудня 2018 року, тобто більше 4 (чотирьох) років.

Шевченківський районний суд м. Львова залишав позовну заяву ОСОБА_1 без розгляду, яку було скасовано апеляційним судом і направлено справу для продовження розгляду до Шевченківського районного суду м. Львова.

Як відомо з матеріалів справи, ОСОБА_1 подавав до суду заяву, де вказував свій номер телефону «НОМЕР_1» для отримання SMS-повідсток.

Суд, отримавши таку заявку, повноважний надсилати повістки SMS-повідомленнями, що є належним способом повідомлення учасника процесу.

Як встановлено судом апеляційної інстанції, вищезазначений номер, на який ОСОБА_1 просив відправляти SMS-повідстки, є недійсним.

У своїй касаційній скарзі ОСОБА_1 зазначає, що через постійні відключення електроенергії він часто не мав можливості зарядити свій мобільний телефон; також через такі відключення часто зникав мобільний зв'язок.

Верховний Суд не може погодитись з аргументами ОСОБА_1, наведеними в касаційній скарзі, щодо неможливості отримання SMS-повідсток, оскільки в матеріалах справи відсутні будь-які заяви позивача та його представника про зміну номера телефону чи обставини, які перешкоджали отриманню SMS.

Крім того, з матеріалів справи вбачається, що в судах попередніх інстанцій інтереси позивачки ОСОБА_1 представляв адвокат.

Подаючи процесуальні документи до суду, у порушення вимог пункту 1 частини першої статті 183 ЦПК України, адвокатом не зазначено про наявність у нього електронного кабінета у системі «Електронний суд», але, враховуючи імперативні вимоги частини шостої статті 14 ЦПК України, він відносився до осіб, які зобов'язані зареєструвати свої електронні кабінети в ЄСІТС, тому всі судові повістки також мали бути направлені судом до його електронного кабінету.

Також подана заява про відкладення розгляду справи свідчить про обізнаність представника ОСОБА_1 - адвоката Сірого А. В. про судові засідання, а відтак він зобов'язаний був повідомити про них і свого довірителя - позивача ОСОБА_1, який, як вбачається з матеріалів справи, за 4 (чотири) роки жодного разу в судові засідання у справі не з'явився.

Таким чином, Верховний Суд погоджується з висновками судів попередніх інстанцій щодо наявності підстав для залишення позову без розгляду, оскільки неявка позивача у судові засідання, призначене на 25 листопада 2022 року, є повторною, а про попередні судові засідання позивач та його представник були повідомлені належним чином.

Крім того, слід врахувати той факт, що справа розглядалася у суді першої інстанції з грудня 2018 року, розгляд справи неодноразово відкладався з різних причин, в тому числі за клопотанням представника позивача. А тому позивач мав відповідально та ретельно ставитися до своїх процесуальних обов'язків, враховуючи, зокрема, розумні строки розгляду справи.

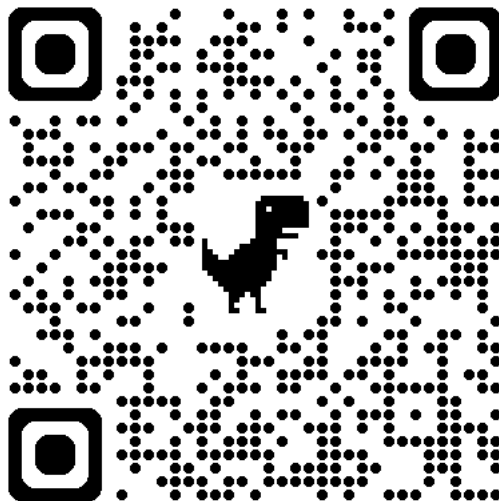
Колегія суддів зауважує, що дії учасників цивільних правовідносин мають бути добросовісними, тобто відповідати певному стандарту поведінки, що характеризується

чесністю, відкритістю і повагою інтересів іншої сторони договору або відповідного правовідношення.

Суд першої інстанції, з висновками якого погодився й апеляційний суд, належним чином виконав вимоги процесуального закону з метою надання ОСОБА_1 належного доступу до правосуддя та з огляду на процесуальну поведінку позивача, керуючись завданнями цивільного судочинства та його основними засадами (стаття 2 ЦПК України), які превалюють над будь-якими іншими міркуваннями в судовому процесі, дійшов правильного висновку про залишення позову ОСОБА_1 без розгляду на підставі пункту 3 частини першої статті 257 ЦПК України.

3.3. Визначення дня вручення судового рішення

В постанові від 05 лютого 2026 року по справі № 480/4369/25 (<https://surli.cc/jytump>) Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду зауважив, що днем вручення судового рішення є, зокрема, день отримання судом повідомлення про доставлення копії судового рішення на офіційну електронну адресу особи, а не день, коли особа виявила наявність такого судового рішення в своєму електронному кабінеті.

Обставини справи

Судами попередніх інстанцій встановлено, що ухвалою Сумського окружного адміністративного суду від 05.06.2025 прийнято позовну заяву до розгляду та відкрито провадження у справі за правилами спрощеного позовного провадження без повідомлення (виклику) сторін.

19.06.2025 відповідачем подано до суду клопотання про залишення позовної заяви ОСОБА_1 без розгляду з підстав пропуску ним строку звернення до суду з цим позовом.

Ухвалою Сумського окружного адміністративного суду від 25.06.2025 позовну заяву ОСОБА_1 до Головного управління ДПС у Сумській області було залишено без руху. Надано строк для усунення недоліків поданої позовної заяви - протягом десяти днів з моменту отримання копії ухвали про залишення позовної заяви без руху шляхом подання до суду заяви про поновлення пропущеного строку звернення до адміністративного суду із зазначенням обґрунтованих та поважних причин його пропуску.

Копію вказаної ухвали надіслано до електронного кабінету позивача через систему "Електронний суд", документ доставлено до електронного кабінету 26.06.25 07:59 год.

Станом на 15.07.2025 недоліки позовної заяви позивачем не усунуті, заяви про продовження процесуального строку на усунення недоліків позовної заяви не подано.

Залишаючи позов без розгляду, суд першої інстанції керувався положеннями п. 7 ч. 1 ст. 240 КАС України, відповідно до яких суд своєю ухвалою залишає позов без розгляду, якщо провадження в адміністративній справі було відкрито за позовною заявою, яка не відповідає вимогам статей 160, 161, 172 цього Кодексу, і позивач не усунув цих недоліків у строк, встановлений судом.

Суд апеляційної інстанції погодився з такими висновками суду першої інстанції та постановою від 22.09.2025 ухвалу Сумського окружного адміністративного суду залишив без змін.

Пунктом 17 Положення ЄСІТС передбачено що особам, які зареєстрували Електронний кабінет, суд надсилає документи у справах, в яких такі особи беруть участь, в електронній формі шляхом їх надсилання до Електронного кабінету таких осіб або в інший спосіб, передбачений процесуальним законодавством, що не позбавляє їх права отримати копію судового рішення у паперовій формі за окремою заявою.

Указаний порядок надсилання учасникам справи процесуальних документів у справі за допомогою засобів ЄСІТС узгоджується з положеннями частин п'ятої і шостої статті 251 КАС України, згідно з якими учасникам справи, які не були присутні в судовому засіданні, або якщо судові рішення було ухвалено в порядку письмового провадження, копія судового рішення надсилається протягом двох днів із дня його складення у повному обсязі в електронній формі у порядку, визначеному законом, - у випадку наявності у особи офіційної електронної адреси, або рекомендованим листом з повідомленням про вручення - якщо така адреса відсутня. Днем вручення судового рішення є, зокрема, день отримання судом повідомлення про доставлення копії судового рішення на офіційну електронну адресу особи.

Згідно з довідкою відповідального працівника Сумського окружного адміністративного суду про доставку електронного листа документ «Ст.169 Залишення позовної заяви без руху» від 25.06.2025 по справі № 480/4369/25 доставлено ОСОБА_1 в його електронний кабінет 26.06.2025 о 07:59.

Отже, як обґрунтовано ствердили суди попередніх інстанцій, останнім днем строку, визначеного судом для усунення недоліків позовної заяви (враховуючи вихідні дні) є 07.07.2025.

Разом з цим, як встановлено судом апеляційної інстанції та вбачається з матеріалів справи, заяву про поновлення пропущеного строку на звернення до суду направлено позивачем до суду засобами поштового зв'язку 12.07.2025, що підтверджується інформацією з сайту АТ «Укрпошта», встановленою судом апеляційної інстанції шляхом відстеження руху поштового відправлення № 4161500164091, відображеного на поштовому конверті.

Наполягаючи на дотриманні визначеного судом строку на усунення недоліків позовної заяви, позивач стверджує, що направив до суду заяву про поновлення пропущеного строку на наступний день після того як відкрив електронну пошту та дізнався про наявність

ухвали Сумського окружного адміністративного суду від 25.06.2025, тобто 12.07.2025, чим, на переконання позивача, виконав вимоги такої ухвали.

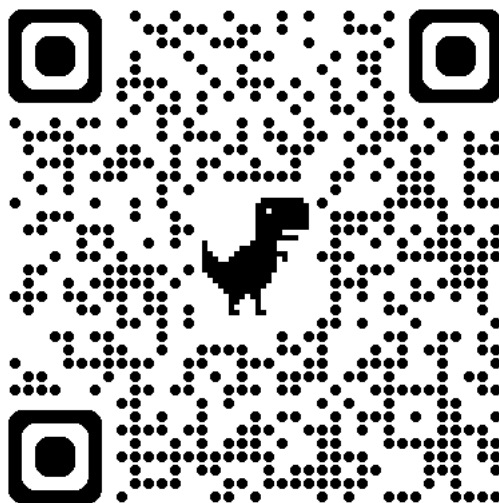
Однак, колегія суддів зауважує, що згідно зазначених вище норм днем вручення судового рішення є, зокрема, день отримання судом повідомлення про доставлення копії судового рішення на офіційну електронну адресу особи, а не день, коли особа виявила наявність такого судового рішення в своєму електронному кабінеті.

Частиною другою статті 44 КАС України передбачено, що учасники справи зобов'язані добросовісно користуватися належними їм процесуальними правами і неухильно виконувати процесуальні обов'язки.

З огляду на викладене, колегія суддів погоджується з висновками суду апеляційної інстанції щодо необґрунтованості аргументів позивача про неможливість вчасного усунення недоліків позовної заяви та, як наслідок, правильного рішення суду першої інстанції про наявність підстав для залишення позовної заяви ОСОБА_1 без розгляду на підставі п.7 ч. 1 ст. 240 КАС України.

3.4. Отримання судового рішення представником як підтвердження повідомлення сторони

В постанові від 07 квітня 2026 року по справі № 569/967/25 Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду (<https://surl.li/bsfhzm>) дійшов висновку що сам факт ненадіслання судом першої інстанції [безпосередньо] позивачеві копії судового рішення, ухваленого за наслідками розгляду справи, на паперових носіях (тобто засобами поштового зв'язку), але за наявності підтвердження належного надіслання (як і вручення) копії судового рішення представнику позивача (адвокату) із застосуванням ЄСІТС, не дає достатніх підстав вважати, що позивач не отримав судового рішення, відповідно, не міг знати про результат розгляду своєї справи, з яким він, власне, не погоджується.

Позиція Верховного Суду

З матеріалів справи відомо, що 31 жовтня 2025 року представник ОСОБА_1 – адвокат, подала апеляційну скаргу на рішення Рівненського міського суду Рівненської області від

19 вересня 2025 року, в якій у тому числі порушила питання про поновлення строку на апеляційне оскарження судового рішення.

На обґрунтування пропуску строку адвокат зазначила, що повний текст оскаржуваного рішення суду позивачу та його представнику не було направлено судом, а про існування та його зміст їй стало відомо лише після його оприлюднення в Єдиному державному реєстрі судових рішень, а саме 01 жовтня 2025 року.

Однак, наведена підстава для поновлення строку на апеляційне оскарження колегією суддів не була прийнята до уваги, оскільки спростовувалась наявними в матеріалах справи довідками про доставку електронного документу, відповідно до яких рішення Рівненського міського суду Рівненської області від 19 вересня 2025 року було доставлено до електронного кабінету ОСОБА_1 та його представника - адвоката, 29 вересня 2025 року о 11 год. 50 хв. та 11 год. 54 хв., відповідно.

Ухвалою Рівненського апеляційного суду від 27 листопада 2025 року апеляційну скаргу залишено без руху. Надано представнику ОСОБА_1 - адвокату, п'ятиденний строк, з дня отримання копії цієї ухвали, для надання Рівненському апеляційному суду заяви про поновлення строку на апеляційне оскарження із зазначенням підстав для його поновлення.

03 грудня 2025 року представник позивача - адвокат, подала заяву про усунення недоліків апеляційної скарги, в якій зазначила, що представник позивача перебувала у відпустці строком на 5 днів у період з 26 вересня 2025 року до 01 жовтня 2025 року. Вважала, що її перебування у відпустці є поважною причиною пропуску строку для апеляційного оскарження, оскільки про оскаржуване рішення вона дізналась 01 жовтня 2025 року, коли вийшла з відпустки.

Відмовляючи у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою представника ОСОБА_1 - адвоката, на рішення Рівненського міського суду Рівненської області від 19 вересня 2025 року, суд апеляційної інстанції виходив з того, що наведені Лук'янчук В. С. підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження не можуть бути визнані поважними.

Процесуальним законодавством передбачено два способи надсилання судового рішення: шляхом направлення рекомендованим листом з повідомленням про вручення, та в електронній формі - через «Електронний кабінет», у тому числі шляхом направлення листа до електронного кабінету засобами підсистем ЄСІТС у випадках, передбачених пунктом 37 глави 2 розділу III Положення про ЄСІТС.

Вимога про надіслання судового рішення через підсистеми ЄСІТС є обов'язковою для осіб, визначених пунктом 10 Положення про ЄСІТС, та тих осіб, які добровільно зареєстрували офіційні електронні адреси в ЄСІТС.

Надсилання судового рішення в той чи інший спосіб учаснику справи є процесуальним обов'язком суду. Відомості про вручення (доставлення) рішення суду учаснику справи містяться у розписці про вручення, у повідомленні про доставлення копії судового рішення на офіційну електронну адресу особи, у поштовому повідомленні відмітки про вручення судового рішення, а також у документах, визначених пунктами 4, 5 частини шостої статті 272 ЦПК України (такий висновок викладено у постанові Великої Палати Верховного Суду від 10 квітня 2024 року у справі № 454/1883/22, провадження № 14-117цс23).

Якщо копію судового рішення вручено представникові, вважається, що її вручено й особі, яку він представляє (частина шоста статті 272 ЦПК України).

Суд не визначає взаємовідносини адвоката та особи, інтереси якої він представляє (окрім тих, що стосуються обсягу повноважень адвоката), водночас участь сторони у судовому процесі через свого представника (адвоката), що є правом сторони, дозволяє суду здійснювати офіційну процесуальну комунікацію з цим представником, отже, застосовувати до учасника справи, від імені якого цей представник діє, передбачені процесуальним законом наслідки, якщо виникнуть відповідні підстави.

Надіслання (електронної) копії рішення адвокату як представнику сторони на його офіційну електронну адресу в ЄСІТС є, у розумінні частин п'ятої, шостої статті 18 КАС України (стаття 14 ЦПК України), належним способом вручення судового рішення представнику сторони, що на підставі частини шостої статті 251 КАС України (стаття 272 ЦПК України) вважається врученням цієї копії судового рішення також і особі, яку цей представник (адвокат) представляє.

Подібні висновки викладено у постанові Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду від 08 лютого 2024 року у справі № 480/8341/22.

У цій же постанові Верховний Суд дійшов висновку що сам факт ненадіслання судом першої інстанції [безпосередньо] позивачеві копії судового рішення, ухваленого за наслідками розгляду справи, на паперових носіях (тобто засобами поштового зв'язку), але за наявності підтвердження належного надіслання (як і вручення) копії судового рішення представнику позивача (адвокату) із застосуванням ЄСІТС, не дає достатніх підстав вважати, що позивач не отримав судового рішення, відповідно, не міг знати про результат розгляду своєї справи, з яким він, власне, не погоджується.

Можливість ознайомлення із судовим рішенням у Єдиному державному реєстрі судових рішень не прирівнюється до дня вручення судового рішення, що підтверджується правовою позицією Верховного Суду, викладеною у постанові від 25 лютого 2021 року у справі № 679/219/20.

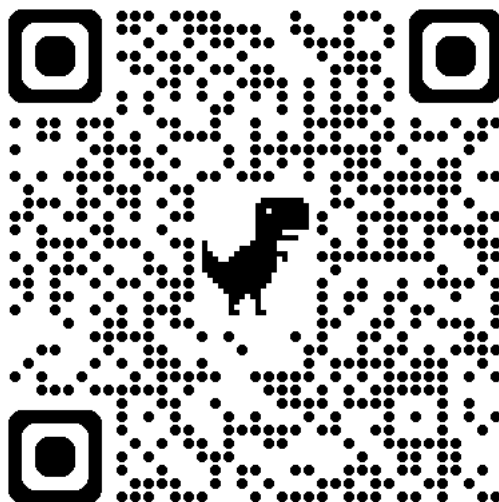
Згідно з приписами статті 127 ЦПК України, суд за заявою учасника справи поновлює пропущений процесуальний строк, встановлений законом, якщо визнає причини його пропуску поважними, крім випадків, коли цим Кодексом встановлено неможливість такого поновлення. Перебування адвоката у відпустці в період з 26 вересня 2025 року до 01 жовтня 2025 року не є поважною причиною для такого поновлення. Враховуючи, що перебіг строку на оскарження рішення Рівненського міського суду Рівненської області від 19 вересня 2025 року розпочався з моменту його отримання 29 вересня 2025 року, адвокат мала об'єктивну можливість та достатньо часу після завершення відпустки для підготовки й подання апеляційної скарги у встановлений законом тридцятиденний строк.

Обставини щодо перебування ОСОБА_1 під вартою та відсутності у нього технічного доступу до підсистеми «Електронний суд» не були предметом дослідження в суді апеляційної інстанції, а отже, не були відомі суду на момент постановлення оскаржуваної ухвали. Враховуючи приписи статті 400 ЦПК України, згідно з якими суд касаційної інстанції позбавлений процесуальної можливості встановлювати нові обставини або вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішеннях судів попередніх інстанцій, а також приймати до розгляду нові докази, зазначені відомості не можуть бути взяті до уваги Верховним Судом як підстава для скасування судового рішення.

Враховуючи викладене, колегія суддів дійшла висновку про те, що оскаржувана ухвала апеляційного суду прийнята з додержанням норм процесуального права, зокрема і статті 358 ЦПК України, попри аргументи касаційної скарги про її порушення.

3.5. Повернення судової кореспонденції та межі процесуальних наслідків для юридичної особи

В постанові від 05 лютого 2026 року по справі № 11/5025/1265/12 (495/5193/18) (<https://surl.it/benpgf>) Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду зазначено, що повернення поштових відправлень із відміткою "за закінченням терміну зберігання" не може автоматично тлумачитися як підтвердження фактичного інформування особи. Однак у випадку юридичної особи така обставина не спростовує висновку про дотримання судом вимог процесуального закону щодо повідомлення, якщо суд надсилав документи за належною адресою, а юридична особа, будучи зобов'язаною зареєструвати електронний кабінет у ЄСІТС, не виконала цього обов'язку та, відповідно, прийняла на себе ризики наслідків такої бездіяльності.

Обставини справи

ТОВ у касаційній скарзі посилається на п. 5 ч. 1 ст. 310 ГПК України, зазначаючи, що товариство не було належним чином повідомлене про дату, час і місце судових засідань у суді першої інстанції та фактично було позбавлене можливості подати відзив, докази і заяви.

Верховний Суд враховує правову позицію Великої Палати Верховного Суду, викладену у постанові від 12.12.2018 у справі №752/11896/17-ц, на яку посилається скаржник, відповідно до якої повернення судової повістки/кореспонденції з відміткою поштового оператора "за закінченням терміну зберігання" саме по собі не дає підстав вважати, що учасник справи був належним чином поінформований про час і місце судового розгляду; аналогічний підхід висловлювався і Касаційним цивільним судом (зокрема, у постанові від 20.06.2018 у справі №127/2871/16-ц). Разом із тим у кожній конкретній справі ці обставини підлягають оцінці у сукупності з іншими даними про процесуальну комунікацію та поведінку учасника.

Оцінюючи доводи юридичної особи, Верховний Суд також враховує приписи ГПК України щодо використання ЄСІТС як одного з каналів обміну документами, а також встановлений для юридичних осіб обов'язок реєстрації електронного кабінету (ч. 6 ст. 6 ГПК України), що спрямовано на забезпечення належної процесуальної комунікації з судом.

Так, на відміну від моделі повідомлення, оцінюваної Великою Палатою Верховного Суду у 2018 році у цивільному процесі, у господарському судочинстві чинна редакція ГПК України передбачає використання ЄСІТС як стандартного інструменту обміну документами, а для юридичних осіб встановлює обов'язок реєстрації електронного кабінету (ч. 6 ст. 6 ГПК України), який покликаний забезпечити належну процесуальну комунікацію між судом і учасником справи.

Верховний Суд звертає увагу на те, що після набрання чинності змінами, внесеними Законом України №3200-ІХ, для юридичних осіб у господарському процесі встановлено обов'язок реєстрації та використання електронного кабінету в ЄСІТС (ч. 6 ст. 6 ГПК України), а невиконання цього обов'язку тягне ризик процесуальних наслідків, пов'язаних з отриманням/неотриманням процесуальних документів.

Аналогічний підхід застосований Верховним Судом у постанові від 03.11.2025 у справі №917/2317/24, де Верховний Суд, оцінюючи доводи юридичної особи про необізнаність щодо розгляду справи, виходив із того, що надсилання судових документів за належною адресою та повернення поштових відправлень не свідчать про порушення судом обов'язку повідомлення, а відсутність (несвоєчасність) реєстрації електронного кабінету є дією/бездіяльністю самого учасника, яка не може покладатися на суд та не створює підстав для висновку про неналежне повідомлення.

Отже, невиконання юридичною особою обов'язку щодо реєстрації електронного кабінету (за наявності такого обов'язку відповідно до закону) не означає автоматичного належного повідомлення, однак свідчить про невикористання передбаченого законом інструменту процесуальної комунікації і, відповідно до принципу змагальності та ризику процесуальної поведінки (ст. 13 ГПК України), покладає на таку особу ризик наслідків, пов'язаних із невчиненням необхідних процесуальних дій.

За таких обставин доводи ТОВ про його неналежне повідомлення за сукупністю встановлених обставин не спростовують висновку суду апеляційної інстанції щодо дотримання судом першої інстанції вимог процесуального закону про повідомлення ТОВ про розгляд справи в суді першої інстанції та не зумовлюють скасування судових рішень відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 310 ГПК України.

Повернення поштових відправлень із відміткою "за закінченням терміну зберігання" не може автоматично тлумачитися як підтвердження фактичного інформування особи (що узгоджується з позицією Великої Палати Верховного Суду). Однак у випадку юридичної особи така обставина не спростовує висновку про дотримання судом вимог процесуального закону щодо повідомлення, якщо суд надсилав документи за належною адресою, а юридична особа, будучи зобов'язаною зареєструвати електронний кабінет у ЄСІТС, не виконала цього обов'язку та, відповідно, прийняла на себе ризики наслідків такої бездіяльності (ч.ч. 5, 6 ст. 6, ст.ст. 120, 242 ГПК України).

ОСОБА_2 у касаційній скарзі також посилається на п. 5 ч. 1 ст. 310 ГПК України, зазначаючи, що не була належним чином повідомлена про розгляд справи судом першої інстанції, а відтак була позбавлена можливості подати відзив, докази та заяви.

На відміну від юридичної особи, для фізичної особи реєстрація електронного кабінету є правом, а не обов'язком, тому оцінка доводів про повідомлення здійснюється з урахуванням фактичних даних про вручення процесуальних документів та реальної можливості участі у справі.

Матеріали справи свідчать, що щодо ОСОБА_2 суд першої інстанції здійснював направлення процесуальних документів поштовим зв'язком; водночас такі відправлення поверталися з відміткою "за закінченням строку зберігання", а матеріали справи не містять підтвердження вручення у спосіб, який відповідно до ч. 6 ст. 242 ГПК України засвідчує "день вручення".

За таких обставин апеляційний суд мав надати мотивовану оцінку доводам скаржниці про відсутність належного повідомлення та наслідкам цього для реалізації процесуальних прав, однак належного аналізу зазначених обставин не здійснив.

Верховний Суд виходить з того, що встановлене у цій справі порушення права ОСОБА_2 на участь у судовому розгляді мало місце на стадії розгляду справи судом першої інстанції, оскільки остання не була належним чином повідомлена про час і місце розгляду справи.

Таке порушення має індивідуальний характер та саме по собі не спростовує висновків судів щодо належності повідомлення інших відповідачів.

4.Обчислення та поновлення процесуальних строків.

Необхідність дотримання процесуальних строків визначає порядок реалізації учасниками справи наданих законом процесуальних прав та забезпечує належну організацію судового провадження. Водночас питання обчислення таких строків безпосередньо пов'язане із встановленням моменту виникнення у особи права або обов'язку вчинити відповідну процесуальну дію.

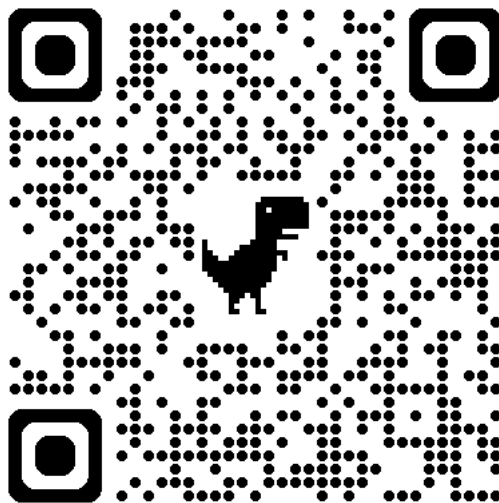
Особливого значення набувають питання визначення початку перебігу процесуальних строків в умовах електронного судочинства, зокрема встановлення моменту отримання судових рішень та інших процесуальних документів, а також підтвердження своєчасності подання процесуальних документів до суду.

Судова практика свідчить, що під час вирішення питання про поновлення процесуальних строків суди оцінюють не лише обставини, на які посилається учасник справи, а й належність виконання ним процесуальних обов'язків, своєчасність отримання та опрацювання судових документів, а також добросовісність процесуальної поведінки. Організаційні труднощі чи інші обставини, пов'язані з неналежним здійсненням процесуальних дій, самі по собі не є безумовною підставою для поновлення пропущеного строку.

У цьому розділі проаналізовано актуальні підходи судової практики щодо обчислення та поновлення процесуальних строків, підтвердження своєчасності вчинення процесуальних дій, оцінки причин їх пропуску та правових наслідків неналежного виконання учасниками справи процесуальних обов'язків.

4.1. Дата отримання повного тексту ухвали суду як визначальний момент для обчислення строку на апеляційне оскарження

В постанові від 24 грудня 2025 року по справі № 161/7986/25 (<https://surli.cc/ymopcn>) Верховний Суд у складі колегії суддів Третньої судової палати Касаційного цивільного суду зазначив, що у матеріалах цієї справи відсутні будь-які докази отримання ОСОБА_1 чи її представником - адвокатом копії повного тексту ухвали суду від 09 липня 2025 року, однак саме така дата є визначальною для встановлення початкового моменту перебігу строку на апеляційне оскарження.

15 серпня 2025 року ухвалою Волинського апеляційного суду відмовлено у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою ОСОБА_1 на ухвалу Луцького міськрайонного суду Волинської області від 09 липня 2025 року.

Ухвала апеляційного суду мотивована тим, що представник ОСОБА_1 - адвокат був присутній у судовому засіданні під час оголошення оскаржуваної ухвали від 09 липня 2025 року, цього ж дня ухвала була надіслана до підсистеми «Електронний суд». Якщо копію судового рішення вручено представникові, вважається, що її вручено й особі, яку він представляє. ОСОБА_1 під час подання апеляційної скарги і заяви про усунення недоліків не подала жодного доказу, який би давав підстави для поновлення пропущеного строку апеляційного оскарження ухвали суду.

Мотиви, якими керується Верховний Суд, та застосовані норми права

Верховний Суд не може погодитися з наведеними висновками, з огляду на таке.

Відповідно до статті 272 ЦПК України копії повного судового рішення вручаються учасникам справи, які були присутні у судовому засіданні, негайно після проголошення такого рішення. У разі проголошення тільки скороченого (вступної та резолютивної частин) судового рішення, учасникам справи, які були присутні у судовому засіданні, за їхньою заявою негайно після його проголошення видаються копії скороченого судового рішення. У разі проголошення в судовому засіданні скороченого рішення суд надсилає учасникам справи копію повного судового рішення протягом двох днів з дня його складання - в електронній формі у порядку, встановленому законом (у випадку наявності в особи офіційної електронної адреси), або рекомендованим листом з повідомленням про вручення - якщо така адреса в особи відсутня. За заявою учасника справи копія повного судового рішення вручається йому під розписку безпосередньо в суді.

Учасникам справи, які не були присутні в судовому засіданні, або якщо судові рішення було ухвалено поза межами судового засідання чи без повідомлення (виклику) учасників справи, копія судового рішення надсилається протягом двох днів з дня його складання у повному обсязі в електронній формі у порядку, визначеному законом, - у випадку наявності у особи офіційної електронної адреси, або рекомендованим листом з повідомленням про вручення - якщо така адреса відсутня.

Днем вручення судового рішення є: 1) день вручення судового рішення під розписку; 2) день отримання судом повідомлення про доставлення копії судового рішення на офіційну електронну адресу особи; 3) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про вручення судового рішення; 4) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати копію судового рішення чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, повідомленою цією особою суду; 5) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати копію судового рішення чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, що зареєстровані у встановленому законом порядку, якщо ця особа не повідомила суду іншої адреси.

Якщо судові рішення надіслано до електронного кабінету пізніше 17 години, судові рішення вважається врученим у робочий день, наступний за днем його відправлення, незалежно від надходження до суду повідомлення про його доставлення.

Аналіз вищезазначених норм процесуального права дає підстави для висновку, що початок перебігу процесуального строку для апеляційного оскарження ухвали (рішення) суду

першої інстанції перебуває у безпосередньому взаємозв'язку із датою вручення повного тексту оскаржуваного судового рішення суду першої інстанції.

Відповідно до пункту 10 розділу II Інструкції діловодства в місцевих та апеляційних судах України, затвердженої наказом Державної судової адміністрації України 20 серпня 2019 року № 814 (далі - Інструкція), документи (в тому числі процесуальні документи, письмові та електронні докази тощо), пов'язані з розглядом справ у суді, можуть подаватися до суду в електронній формі виключно з використанням підсистеми «Електронний суд», якщо інше не визначено процесуальним законодавством чи Положенням про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі - ЄСІТС), затвердженого рішенням Вищої ради правосуддя від 17 серпня 2021 року № 1845/0/15, особам, які зареєстрували Електронний кабінет в ЄСІТС, суд вручає будь-які документи у справах, в яких такі особи беруть участь, виключно в електронній формі шляхом їх направлення до Електронного кабінету таких осіб.

Повідомлення про вручення поштового відправлення адресатові після повернення до суду, у тому числі засобами підсистеми «Електронний суд», долучаються до матеріалів судової справи. При цьому до автоматизованої системи документообігу суду вносяться відомості про факт вручення (не вручення) документів адресатові та дату повернення до суду повідомлення (пункт 12 розділу II Інструкції).

ОСОБА_1 зареєструвалася в підсистемі «Електронний суд» лише 30 липня 2025 року, тобто ухвала Луцького міськрайонного суду Волинської області від 09 липня 2025 року мала надсилатися їй рекомендованим листом з повідомленням про вручення. Доказів учинення таких дій судом першої інстанції в матеріалах справи немає.

Невиконання міським судом обов'язку щодо направлення копії ухвали на адреси учасників справи, які не були присутні у судовому засіданні, свідчить про порушення вимог частини п'ятої статті 272 ЦПК України.

Відповідно до протоколу судового засідання від 09 липня 2025 року (т. 1, а. с. 21-23) о 12:20:40 оголошено перерву для постановлення ухвали, повний її текст проголошувався без учасників справи (т. 1, а. с. 30).

Тобто представник ОСОБА_1 - адвокат не був присутній у судовому засіданні під час оголошення повного тексту оскаржуваної ухвали.

Докази надсилання та отримання копії цієї ухвали адвокату через підсистему «Електронний суд», а саме повідомлення про доставлення електронного листа у матеріалах справи відсутні.

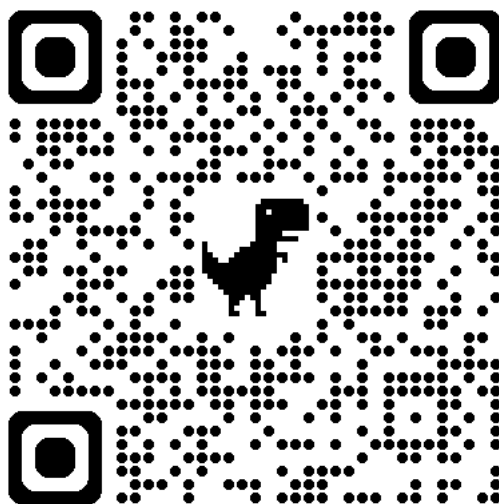
Апеляційний суд не врахував, що учасник справи, якому (повна) ухвала суду не була вручена в день її проголошення, має право на поновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження ухвали суду, якщо апеляційна скарга подана протягом п'ятнадцяти днів з дня вручення йому відповідної ухвали.

У матеріалах цієї справи відсутні будь-які докази отримання ОСОБА_1 чи її представником - адвокатом копії повного тексту ухвали Луцького міськрайонного суду Волинської області від 09 липня 2025 року, однак саме така дата є визначальною для встановлення початкового моменту перебігу строку на апеляційне оскарження.

Апеляційний суд помилково виснував про відсутність підстав для поновлення строку на апеляційне оскарження, що зумовило необґрунтовану відмову у відкритті апеляційного провадження.

4.2. Докази своєчасного подання скарги

В постанові від 30 червня 2026 року по справі № 520/13382/24 Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду (<https://surl.it/zlmqgh>) зроблено висновок, що накладна служби кур'єрської доставки без відповідного розрахункового документа не може вважатися належним доказом подання скарги у день, зазначений на відповідній накладній.

Оцінка Верховного Суду

Як убачається з матеріалів справи, 06 лютого 2025 року Харківський окружний адміністративний суд ухвалив рішення в порядку спрощеного позовного провадження.

Копію вказаного судового рішення отримано представником позивача 07 лютого 2025 року о 17:46, відповідно до довідки про доставку електронного листа через підсистему "Електронний суд".

Ураховуючи те, що 08 лютого 2025 року припадає на суботу (вихідний день), то датою отримання рішення суду скаржником слід вважати 10 лютого 2025 року (перший робочий день).

Отже, останнім днем для подання апеляційної скарги, з урахуванням отримання копії рішення представником позивача було, 12 березня 2025 року.

Апеляційна скарга направлена на адресу суду службою кур'єрської доставки «Кур'єрсько-поштовий сервіс» ФОП ОСОБА_2 НОМЕР_1.

Відповідно до наданої до апеляційної скарги накладної кур'єрської служби доставки «Кур'єрсько-поштовий сервіс» № 2107 відправлення було передано до відправлення - місто Харків, вулиця Шатилівська, 41 - 10 березня 2025 року та спрямовано на адресу Другого апеляційного адміністративного суду за адресою: місто Харків, майдан Театральний, 1.

Ухвалою Другого апеляційного адміністративного суду від 21 квітня 2025 року вказану апеляційну скаргу залишено без руху у зв'язку з пропуском строку апеляційного оскарження судового рішення.

Суд апеляційної інстанції зазначив, що, як убачається з накладної № 2107 служби кур'єрської доставки «Кур'єрсько-поштовий сервіс» ФОП ОСОБА_2 НОМЕР_1, на ній відсутній відбиток календарного штемпеля, що свідчить про невідповідність цього документу Правилам. Окрім того, до апеляційної скарги не додано відповідного розрахункового документа (касового чеку, розрахункової квитанції тощо), що підтверджує надання послуг поштового зв'язку, як належний доказ дати направлення на адресу суду апеляційної скарги.

Суд апеляційної інстанції також встановив, що функціонал веб-сайту courier.aia.ua, що вказаний на бланках накладних не дозволяє за номером накладної відстежити, зокрема дату прийняття відправлення до пересилання, її вручення тощо.

З огляду на наведене, суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що додані до апеляційної скарги документи не можуть слугувати доказами своєчасного звернення скажника до суду з апеляційною скаргою на рішення Харківського окружного адміністративного суду від 06 лютого 2025 року у справі № 520/13382/24.

Згідно з пунктом 4 частини першої статті 299 КАС України суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у справі, якщо скажником у строк, визначений судом, не подано заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження або наведені підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження визнані судом неповажними.

За перевіркою матеріалів справи вбачається, що 02 травня 2025 року на виконання вимог вказаної ухвали суду апеляційної інстанції представник позивача подав клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження судового рішення. На обґрунтування зазначеного клопотання представник позивача зазначив, що на підставі частини дев'ятої статті 120 КАС України строк не вважається пропущеним, якщо до його закінчення позовна заява, скарга, інші документи чи матеріали або грошові кошти здано на пошту чи передані іншими відповідними засобами зв'язку.

Оцінивши вказані доводи, суд апеляційної інстанції відмовив у задоволенні клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження та відмовив у відкритті апеляційного провадження на підставі пункту 4 частини першої статті 299 КАС України, оскільки належних та допустимих доказів, які б підтверджували поважність причин пропуску строку апеляційного оскарження, скажником не надано, немає таких доказів і в матеріалах справи.

Так, суд апеляційної інстанції вказав на невідповідність накладної № 2107 служби кур'єрської доставки «Кур'єрсько-поштовий сервіс» ФОП ОСОБА_2 НОМЕР_1 Правилам надання послуг поштового зв'язку, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 05 березня 2009 року № 270, оскільки не містить відбитку календарного штемпеля. Накладна служби кур'єрської доставки без відповідного розрахункового документа не може вважатися належним доказом подання скарги у день, зазначений на відповідній накладній.

Верховний Суд погоджується із таким висновком суд апеляційної інстанції з огляду на таке.

Порядок надання послуг поштового зв'язку, права та обов'язки операторів поштового зв'язку і користувачів послуг поштового зв'язку та регулювання відносин між ними визначають Правила надання послуг поштового зв'язку, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 05 березня 2009 року № 270, положеннями яких передбачено, що надання послуг поштового зв'язку (кур'єрська доставка поштових відправлень), окрім іншого, повинно підтверджуватися розрахунковим документом (касовий чек, розрахункова квитанція тощо) встановленої відповідно до Закону України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг" форми та змісту. Розрахунковий документ - документ встановленої відповідно до Закону України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг" форми та змісту (касовий чек, розрахункова квитанція тощо), що підтверджує надання послуг поштового зв'язку.

Отже, накладна служби кур'єрської доставки без відповідного розрахункового документа не може вважатися належним доказом подання скарги у день, зазначений на відповідній накладній.

Таких висновків дійшов Верховний Суд також у постановках від 02 жовтня 2024 року у справі № 1527/20068/12 та від 23 грудня 2025 року у справі № 420/15308/24.

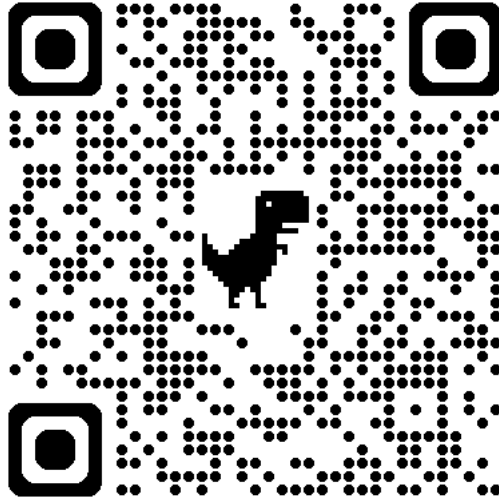
Наведені у касаційній скарзі доводи щодо поновлення строку звернення до суду фактично зводяться до посилань на надмірний формалізм суду, дію воєнного стану, а також гарантії, передбачені статтею 6 Конвенції та статтею 55 Конституції України, однак такі доводи не можуть бути прийняті судом як належна правова підстава для поновлення процесуального строку.

Посилання на надмірний формалізм є безпідставним, оскільки застосування судом імперативних норм процесуального закону не може розцінюватися як формалізм, а є необхідною умовою забезпечення принципів верховенства права, юридичної визначеності та рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом.

Фактично доводи касаційної скарги спрямовані на нівелювання значення процесуальних строків як інструменту впорядкування судового процесу та забезпечення стабільності правовідносин, що є несумісним із засадами адміністративного судочинства.

4.3. Відсутність електроенергії як причина пропуску строку на оскарження

В постанові від 11 червня 2026 року по справі № 521/13306/25 Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду (<https://surl.li/erexzs>) зазначив, що перевіряючи аргументи позивача, наведені ним у заяві про поновлення строку (поданої на виконання ухвали суду) та відхиляючи їх, суд апеляційної інстанції повторно зауважив, що поданий ОСОБА_1 графік стабілізаційних відключень не свідчить, що такі відключення були на постійній основі. Відмовляючи у відкритті апеляційного провадження, П'ятий апеляційний адміністративний суд указав, що учасник справи як особа, зацікавлена у поданні апеляційної скарги, повинна вчиняти усі можливі та залежні від нього дії, використовувати у повному обсязі наявні засоби та можливості, передбачені чинним законодавством, однак інших причин поновлення строку звернення до суду заявником апеляційної скарги не зазначено та доказів не надано. Наведене спростовує аргументи ОСОБА_1 щодо відсутності в мотивах суду апеляційної інстанції правової оцінки наданих ним доказів у вигляді роздруківки графіків стабілізаційних відключень.

Обставини справи

Заявник указує, що до апеляційної скарги від 19 листопада 2025 року ним було додано заяву про поновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження, з відповідними доказами - графіками відключення електроенергії за його адресою (черга 6.1.), проте суд апеляційної інстанції суд не надав жодної правової оцінки таким доводами та не пояснив чому відключення світла за адресою заявника не є перешкодою для вчасного звернення до суду з апеляційною скаргою, що є порушенням вимог статей 6, 12 Кодексу адміністративного судочинства (далі - КАС України).

У відзиві на касаційну скаргу Департамент патрульної поліції просить залишити її без задоволення, а судові рішення - без змін, посилаючись на дотримання судом апеляційної інстанції норм процесуального права. Відповідач указав, що місто отримувало електроенергію за графіками, а доказів постійного (повного) відключення 24 години на добу протягом усіх 27 днів пропуску строку позивачем не надано. Департамент патрульної поліції зауважує, що доказів того, що саме відсутність електроенергії у скаржника (чи то відсутність живлення персонального комп'ютера для складання позовної заяви або пошуку захисника, чи то відсутність живлення для мобільного телефону, що може використовуватися для пошуку та зв'язку із захисником тощо, відсутність мобільного зв'язку, або неможливості внаслідок відсутності освітлення написання апеляційної скарги на аркушах «від руки», чи то неможливість скористатись послугами поштового зв'язку) не дало можливості скористатись своїм правом на оскарження, або обрати собі захисника протягом всього пропущеного строку - матеріали справи не містять. Водночас з наданих заявником скріншотів убачається, що ОСОБА_1 перебував на зв'язку з «адвокатом Ігорем» та отримував консультації юридичного характеру. Отже, відповідач вважає, що стороною позивача не доведено те, що процесуальний строк пропущено, у зв'язку з обставинами, на які скаржник посилається в обґрунтування поважності пропуску строку.

Позиція Верховного Суду

Поважність причин пропуску процесуального строку на апеляційне оскарження ОСОБА_1 обґрунтував «постійними стабілізаційними відключеннями світла», на підтвердження чого надав скрінкопії графіків відключень «DTEK/Одеські електромережі». Аналогічні підстави були вказані і в заяві про поновлення пропущеного процесуального строку,

поданої на виконання ухвали про залишення апеляційної скарги без руху. Водночас докази щодо включення помешкання позивача саме до черги 6.1. «ДТЕК/Одеські електромережі» у матеріалах справи відсутні і таких документів до касаційної скарги також не додано.

Постановляючи ухвали про відмову у задоволенні клопотання про поновлення пропущеного процесуального строку та залишаючи без руху апеляційну скаргу, суд апеляційної інстанції слушно зауважив, що оскаржуване судове рішення прийнято 13 жовтня 2025 року (повний текст рішення складено 13 жовтня 2025 року), а апеляційну скаргу позивачем створено у системі «Електронний суд» 19 листопада 2025 року, тобто з пропуском десятиденного строку. Водночас суд апеляційної інстанції відхилив аргументи ОСОБА_1 щодо відключень електроенергії з посиланням на графіки «ДТЕК/Одеські електромережі», у зв'язку з тим, що указана в них інформація не свідчить, що такі відключення були на постійній основі.

Надалі, перевіряючи аргументи позивача, наведені ним у заяві про поновлення строку (поданої на виконання ухвали суду) та відхиляючи їх, суд апеляційної інстанції повторно зауважив, що поданий ОСОБА_1 графік стабілізаційних відключень не свідчить, що такі відключення були на постійній основі. Відмовляючи у відкритті апеляційного провадження, П'ятий апеляційний адміністративний суд указав, що учасник справи як особа, зацікавлена у поданні апеляційної скарги, повинна вчиняти усі можливі та залежні від нього дії, використовувати у повному обсязі наявні засоби та можливості, передбачені чинним законодавством, однак інших причин поновлення строку звернення до суду заявником апеляційної скарги не зазначено та доказів не надано.

Наведене спростовує аргументи ОСОБА_1 щодо відсутності в мотивах суду апеляційної інстанції правової оцінки наданих ним доказів у вигляді роздруківки графіків стабілізаційних відключень.

Верховний Суд зауважує, що в силу приписів статті 246 КАС України, якою визначено зміст судового рішення та виходячи із меж повноважень суду касаційної інстанції, визначених статтею 341 КАС України, при перегляді оскаржених рішень судів попередніх інстанцій, Верховний Суд, у межах доводів та вимог касаційної скарги та на підставі встановлених фактичних обставин справи, перевіряє правильність застосування судами норм матеріального та процесуального права у контексті оцінки законності судових рішень, у тому числі на предмет надання судами вмотивованої оцінки кожному аргументу учасника справи.

Верховний Суд звертає увагу на аргументи ОСОБА_1 щодо помилки суду першої інстанції у роз'ясненні ним процедури оскарження судового рішення, з визначенням тридцятиденного строку подання апеляційної скарги, однак зауважує, що суд касаційної інстанції, в силу приписів частини другої статті 341 КАС України, не має повноважень надавати правової оцінки доводам, які не були предметом дослідження суду апеляційної інстанції, адже такі мотиви потрібно було попередньо указати у заявах про поновлення пропущеного процесуального строку або безпосередньо в апеляційній скарзі, однак такі доводи відсутні як в апеляційній скарзі ОСОБА_1, так і у його заявах про поновлення строку.

Ураховуючи те, що в силу приписів частини першої статті 308 КАС України, суд апеляційної інстанції, зокрема, перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги, а технічна помилка в ухвалі суду щодо строків оскарження не є обов'язковою підставою для скасування рішення суду,

П'ятий апеляційний адміністративний суд це питання не досліджував, з огляду на те, що позивач про це не зазначав.

З цих же підстав Суд не враховує додані до касаційної скарги скрінкопії застосунку «Viber» щодо графіків відключень електроенергії, скріншоти сторінок засобів масової інформації телеканалу ТСН та 24 каналу та інформація з підсистеми «Електронний суд», оскільки ці документи, окрім графіків відключень електроенергії за 19 та 12 листопада (рік не указано), не були надані суду апеляційної інстанції і не були предметом його дослідження.

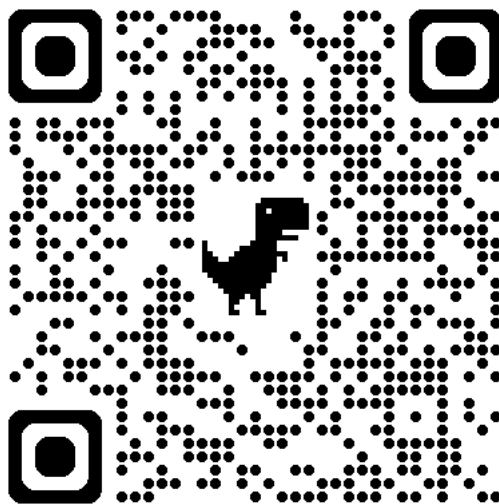
За таких обставин, Верховний Суд погоджується з висновками суду апеляційної інстанції про недоведеність позивачем поважності причин, за яких ОСОБА_1 пропущено процесуальний строк оскарження судового рішення в апеляційному порядку.

Ураховуючи те, що, звертаючись до суду апеляційної інстанції з апеляційною скаргою ОСОБА_1, указавши різні дати отримання оскарженого судового рішення 13 (17) жовтня 2025 року, не зазначив у заявах про поновлення пропущеного процесуального строку об'єктивних підстав, що пояснюють причини пропуску ним процесуального строку та не надав належних доказів, що це підтверджують, Верховний Суд погоджується з висновками суду апеляційної інстанції про недоведеність підстав для поновлення попушеного процесуального строку, що, відповідно до приписів пункту 4 частини першої статті 299 КАС України, є підставою для відмови у відкритті апеляційного провадження у справі.

Отже, підстави для скасування ухвали суду апеляційної інстанції відсутні.

4.4. Організаційні помилки не змінюють процесуальних строків

В постанові від 25 червня 2026 року по справі № 120/13414/25 Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду (<https://surl.li/bzcwvk>) зазначено, що неналежна організація процесу з оскарження судового рішення з боку відповідальних осіб, зокрема внаслідок невиконання відповідних інструкцій та настанов щодо роботи з електронним кабінетом підсистеми «Електронний суд» та невиконання відповідачем вимог процесуального закону не належать до об'єктивних обставин особливого і непереборного характеру, які можуть зумовити перегляд остаточного і обов'язкового судового рішення після закінчення строку його апеляційного оскарження.

Позиція Верховного Суду

Спірним питанням у цій справі є наявність поважних причин пропуску строку на апеляційне оскарження рішення суду першої інстанції.

Згідно з частиною першою статті 121, частиною третьою статті 295 КАС України суд за заявою учасника справи поновлює пропущений процесуальний строк, встановлений законом, якщо визнає причини його пропуску поважними, крім випадків, коли цим Кодексом встановлено неможливість такого поновлення.

Отже, КАС України передбачає можливість поновлення пропущеного процесуального строку лише у разі його пропуску з поважних причин. Суд поновлює або продовжує процесуальний строк, якщо визнає поважною причину пропуску цього строку.

Велика Палата Верховного Суду у постанові від 08.10.2020 у справі № 9901/32/20 дійшла висновку, що правовий інститут строків звернення до адміністративного суду за захистом свого порушеного права не містить вичерпного, детально описаного переліку причин чи критеріїв їх визначення. Натомість закон запроваджує оцінні, якісні параметри визначення таких причин - вони повинні бути поважними, реальними або, як згадано вище, непереборними і об'єктивно нездоланними на час плину строків звернення до суду. Ці причини (чи фактори об'єктивної дійсності) мають бути несумісними з обставинами, коли суб'єкт звернення до суду знав або не міг не знати про порушене право, ніщо правдиво йому не заважало звернутися до суду, але цього він не зробив і через власну недбалість, легковажність, байдужість, неорганізованість чи інші подібні за суттю ставлення до права на доступ до суду порушив ці строки.

Іншого способу визначити, які причини належить віднести до поважних, ніж через зовнішню оцінку (кваліфікацію) змісту конкретних обставин, хронологію та послідовність дій суб'єкта правовідносин перед зверненням до суду за захистом свого права, немає. Під таку оцінку мають потрапляти певні явища, фактори та їх юридична природа; тривалість строку, який пропущений; те, чи могли і яким чином певні фактори завадити вчасно звернутися до суду, чи перебувають вони у причинному зв'язку із пропуском строку звернення до суду; яка була поведінка суб'єкта звернення протягом цього строку; які дії він вчиняв, і чи пов'язані вони з готуванням до звернення до суду тощо.

Повертаючись до обставин цієї справи, Суд зазначає, що рішення суду першої інстанції було складено 12.01.2026, у зв'язку з чим останнім днем його оскарження є 11.02.2026. До суду апеляційної інстанції з відповідною скаргою військова частина НОМЕР_1 звернулася 06.03.2026, тобто за межами тридцятиденного строку, встановленого 295 КАС України.

Як на підставу для поновлення строку на апеляційне оскарження, військова частина НОМЕР_1 посилялася на помилку, внаслідок якої апеляційна скарга, що була підготовлена в підсистемі «Електронний суд», не була направлена до суду апеляційної інстанції. Аналогічні підстави військова частина НОМЕР_1 наводить й в касаційній скарзі. Проте, ані заява про поновлення строку на апеляційне оскарження, ані касаційна скарга не розкриває суті помилки, яка, за доводами відповідача, об'єктивно перешкоджала йому своєчасно оскаржити рішення суду першої інстанції.

Водночас, як убачається з матеріалів касаційної скарги, зокрема скріншоту інтерфейсу електронного кабінету військової частини НОМЕР_1 в підсистемі «Електронний суд», апеляційна скарга хоча й була сформована як відповідний документ, не була надіслана до суду апеляційної інстанції.

З цього приводу Суд зазначає, що згідно з інструкцією користувача підсистеми «Електронний суд», що розміщена на вебсторінці технічної підтримки користувачів ЄСІТС заяви, подані до суду з електронного кабінету (через електронний суд), мають такі статуси: «Чернетка» - на цьому етапі дозволяється редагувати заяву шляхом переміщення на різні кроки її формування; «Підписання» - на цьому етапі дозволяється лише підписати заяву та направити її до суду. Редагування заяви у статусі «Підписання» неможливе; «Відправлено» - статус указує на те, що заяву було підписано та направлено до суду; «Доставлено» (синім кольором) - статус вказує на те, що заява очікує на прийняття АСДС суду, до якого вона була направлена; «Доставлено» (блакитним кольором) - статус указує на те, що заяву було успішно прийнято до АСДС суду; «Зареєстровано» - статус відображається у разі реєстрації справи на основі поданої заяви в АСДС суду. У подальшому, справа, що була зареєстрована, а також всі документи, що були додані до справи, будуть відображатися у розділі «Справи».

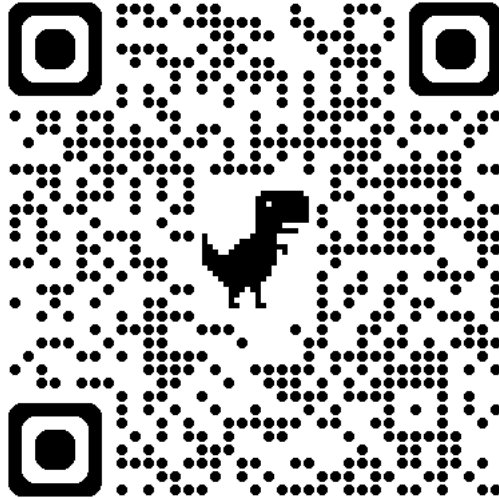
Отже, належним підтвердженням того, що відповідну заяву, зокрема й апеляційну скаргу, було подано до відповідного суду є зміна її статусу з «Чернетка» на «Відправлено», а в кінцевому результаті - на «Зареєстровано», що свідчить про реєстрацію такої заяви в інформаційній системі документообігу суду з присвоєнням їй індивідуального вхідного номера.

Беручи до уваги, що відповідна заява в електронному кабінеті військової частини НОМЕР_1 (її представника) мала відповідний статус, відповідач не міг не усвідомлювати, що її не було подано / доставлено до суду апеляційної інстанції. Відповідач також не наводить об'єктивних причин, які б перешкоджали йому впевнитися в тому, що статус заяви (апеляційної скарги) змінився після її підписання й надсилання.

Суд апеляційної інстанції правильно зауважив, що неналежна організація процесу з оскарження судового рішення з боку відповідальних осіб, зокрема внаслідок невиконання відповідних інструкцій та настанов щодо роботи з електронним кабінетом підсистеми «Електронний суд» та невиконання відповідачем вимог процесуального закону не належать до об'єктивних обставин особливого і непереборного характеру, які можуть зумовити перегляд остаточного і обов'язкового судового рішення після закінчення строку його апеляційного оскарження, а тому не підтверджує наявності поважних підстав для поновлення цього строку.

4.5. Процесуальні наслідки неналежного виконання процесуальних обов'язків під час апеляційного оскарження

Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду в постанові від 04 грудня 2025 року по справі № 420/8624/25 (<https://surli.cc/vpohts>) відзначено, що обмеження строку звернення до суду шляхом встановлення відповідних процесуальних строків, не впливає на зміст та обсяг конституційного права на судовий захист і доступ до правосуддя.

Обставини справи

Державна податкова служба України через систему «Електронний суд» 14 липня 2025 року подала апеляційну скаргу, в якій просить суд апеляційної інстанції скасувати рішення Одеського окружного адміністративного суду від 19 травня 2025 року у справі № 420/8624/25 та постановити нове рішення, яким відмовити в задоволенні позовних вимог.

До апеляційної скарги апелянтом додано заяву про поновлення строків на апеляційне оскарження. В обґрунтування підстав для поновлення строку апелянт зазначає, що рішення Одеського окружного адміністративного суду від 19 травня 2025 року у справі № 420/8624/24 не було отримано відповідачем, на підтвердження цього надає доказ, а саме «скріншот із системи внутрішнього листування ІКС «УПРАВЛІННЯ ДОКУМЕНТАМИ», із зазначенням відсутності даного рішення згідно вхідної кореспонденції.

Ухвалою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 21 липня 2025 року визнано вказані Державною податковою службою України підстави поновлення строку неповажними.

Апеляційну скаргу Державної податкової служби України на рішення Одеського окружного адміністративного суду від 19 травня 2025 року по справі № 420/8624/25 залишено без руху.

Надано Державній податковій службі України десятиденний строк з дня вручення цієї ухвали для усунення зазначених недоліків, а саме надати інші підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження, докази сплати судового збору за подання апеляційної скарги, докази надсилання копії апеляційної скарги з доданими до неї додатками третій особі.

Вказану ухвалу було доставлено до електронного кабінету ДПС України 21 липня 2025 року о 19:36 год., про що свідчить довідка про доставку електронного листа (а.с.37, 2 том).

Через систему «Електронний суд» 29 липня 2025 року до суду надійшло клопотання ДПС України про поновлення строку на апеляційне оскарження. В обґрунтування підстав поновлення строку на апеляційне оскарження скажник зазначив, що на супроводженні відділу супроводження судових спорів з питань застосування системи моніторингу

критеріїв оцінки ризиків управління правового забезпечення Головного управління ДПС в Одеській області знаходиться близько 1900 справ, а тому, виникає неспівмірна завантаженість та великий об'єм роботи щодо кількості відпрацювання та направлення процесуальних документів до суду, у зв'язку з цим, відслідковувати кожну справу в частині надходження рішення суду по ЄСІТС «Електронний Суд» є неможливим та вкрай затратним по часу.

Ухвалою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 27 серпня 2025 року визнано вказані ДП України підстави поновлення строку неповажними.

Відмовлено у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою ДПС України на рішення Одеського окружного адміністративного суду від 19 травня 2025 року по справі № 420/8624/25.

Не погодившись із вказаною ухвалою суд апеляційної інстанції, від відповідача через систему «Електронний суд» 25 вересня 2025 року до Верховного Суду надійшла касаційна скарга, в якій, посиляючись на порушення судом апеляційної інстанції норм процесуального права просило скасувати ухвалу П'ятого апеляційного адміністративного суду від 27 серпня 2025 року та направити справу до суду апеляційної інстанції для розгляду по суті.

Як вбачається з матеріалів справи, відповідачем оскаржується рішення суду першої інстанції від 19 травня 2025 року, копія якого була доставлена в особистий кабінет скажника в підсистемі «Електронний суд» 20 травня 2025 року о 09:59 год.

Разом з цим, апеляційну скаргу подано відповідачем до суду 14 липня 2025 року (сформовано в системі "Електронний суд"), тобто, поза межами тридцятиденного строку, встановленого частини другої статті 295 КАС України.

Як наслідок, суд апеляційної інстанції констатував, що апеляційну скаргу у цій справі подано з пропуском строку на апеляційне оскарження рішення суду першої інстанції. Належних та допустимих доказів існування непереборних обставин, які б перешкождали відповідачу своєчасно скористатись правом на звернення з апеляційною скаргою, останнім не наведено ні під час подання апеляційної скарги, ні під час подання клопотання про поновлення строку.

Своєю чергою, неналежна організація процесу щодо оскарження судового рішення з боку відповідальних осіб, виникнення організаційних складнощів у суб'єкта владних повноважень для своєчасного подання апеляційної скарги є суто суб'єктивною причиною, а негативні наслідки, які настали у зв'язку з такою причиною, є певною мірою відповідальністю за неналежне виконання своїх процесуальних обов'язків, які для усіх учасників справи мають бути рівними.

Відповідач, що діє від імені держави, як суб'єкт владних повноважень, не може та не повинен намагатись отримати вигоду від організаційних складнощів, які склались у нього на поточний день, шляхом уникнення або зволікання виконання ним своїх процесуальних обов'язків, в тому числі і щодо вчасного подання апеляційної скарги.

Аналогічний підхід застосований Верховним Судом у постановках від 31 січня 2023 року у справі № 380/4273/21, від 15 лютого 2024 року у справі № 640/25648/21, від 08 серпня 2024 року у справі № 440/15583/23 тощо.

При цьому, відсутність відповідного бюджетного фінансування щодо видатків на оплату судового збору не може впливати на дотримання строку апеляційного оскарження судових рішень і, як наслідок, не є поважною підставою пропуску цього строку. Такі висновки узгоджуються з усталеною практикою Верховного Суду, зокрема, у постановках від 15 травня 2018 року у справі № 804/2979/17, від 07 червня 2018 року у справі № 822/276/17, від 30 вересня 2021 року у справі № 826/16458/18.

Відтак, на підставі аналізу наявних у суду апеляційної інстанції доказів, останній дійшов висновку про те, що скажником не виконано вимоги суду та не наведено обґрунтованих доводів, які свідчили б про поважність причин пропуску строку звернення із апеляційною скаргою на рішення Одеського окружного адміністративного суду від 19 травня 2025 року, та, як наслідок, дійшов правомірного висновку про необхідність відмови у відкритті апеляційного провадження.

Підсумовуючи вищевикладене колегія суддів також вважає за необхідне вказати на те, що поновлення строку (у випадках, що не віднесені до регламентованих частини другої статті 295 КАС України) не є обов'язком суду, а є предметом його оцінки (розсуду) залежно від встановлених обставин, доводів і доказів сторін.

Оцінюючи доводи касаційної скарги щодо поважності причин пропуску строку на апеляційне оскарження, колегія суддів зазначає, що такі ж доводи відповідач наводив в апеляційній скарзі та у клопотання про поновлення строку, а вони були ретельно перевірені та проаналізовані судом апеляційної інстанції під час розгляду та ухвалення оскаржуваного судового рішення, їм була надана належна правова оцінка, жодних нових аргументів, які б доводили порушення судом норм матеріального або процесуального права при вирішенні судом цього питання, у касаційній скарзі не наведено і не доведено.

Отже, враховуючи, що в даному випадку скажником було пропущено строк на апеляційне оскарження під час звернення з апеляційною скаргою, а наведені скажником підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження не є такими, що не залежать від волевиявлення сторони і пов'язані з дійсними істотними перешкодами чи труднощами для своєчасного вчинення сторонами у справі процесуальних дій, - суд апеляційної інстанції дійшов правомірного висновку про необхідність відмови у відкритті апеляційного провадження на підставі пункту 4 частини першої статті 299 КАС України.

Посилання скажника на існування судової практики Верховного Суду щодо оцінки мотивів для поважності причин пропуску строку на апеляційне оскарження до уваги не приймається, оскільки висновки, щодо строків звернення з апеляційною скаргою, які містяться у наведених скажником постанові Верховного Суду, слід застосовувати з урахуванням обставин, які наявні у кожній конкретній справі.

Поряд, колегія суддів вважає за необхідне відзначити, що обмеження строку звернення до суду шляхом встановлення відповідних процесуальних строків, не впливає на зміст та обсяг конституційного права на судовий захист і доступ до правосуддя (Рішення Конституційного Суду України № 17-рп/2011 від 13 грудня 2011 року). Такі обмеження направлені на досягнення юридичної визначеності у публічно-правових відносинах, а також стимулюють учасників адміністративного процесу добросовісно ставитися до виконання своїх обов'язків та поважати права та інтереси інших учасників правовідносин.

За таких умов, колегія суддів, перевіряючи законність і обґрунтованість рішення суду апеляційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги, приходить до висновку,

що суд апеляційної інстанції, ухвалив судові рішення з додержанням норм процесуального права.

5.Електронна процесуальна комунікація та її правові наслідки в судовій практиці.

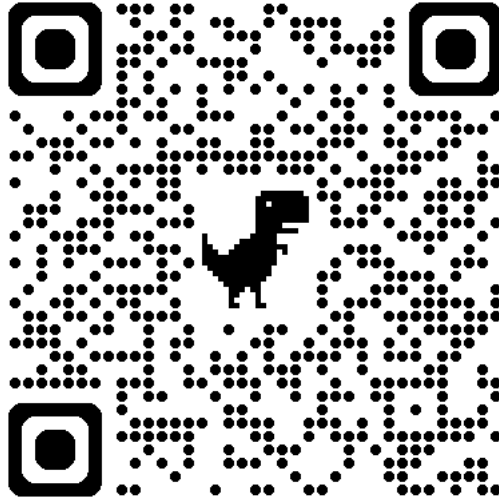
Електронна форма обміну процесуальними документами забезпечує оперативність судового провадження, спрощує документообіг та створює додаткові можливості для своєчасного отримання учасниками справи інформації про перебіг судового провадження.

Водночас використання підсистеми «Електронний суд» передбачає не лише розширення можливостей доступу до правосуддя, а й покладає на учасників справи додаткові обов'язки щодо належної організації електронної комунікації із судом. Реєстрація електронного кабінету та отримання процесуальних документів в електронній формі зумовлюють необхідність систематичного контролю за надходженням документів, своєчасного ознайомлення з їх змістом, відстеження перебігу процесуальних строків та вчинення відповідних процесуальних дій у межах строків, визначених законом.

У цьому розділі проаналізовано актуальні висновки судової практики щодо обов'язку сторін та їхніх представників належним чином контролювати електронну процесуальну комунікацію із судом, своєчасно реагувати на отримані документи та враховувати процесуальні ризики, пов'язані з особливостями функціонування підсистеми «Електронний суд» і поданням процесуальних документів в електронній формі.

5.1. Обов'язок сторони контролювати доставку та реєстрацію документів в Електронному суді

В постанові від 02 жовтня 2025 року по справі № 753/23689/24 (<https://surl.lu/bggpsk>) Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду зазначив, що у разі надсилання засобами Електронного суду документів особі, яка надіслала такі документи до Електронного кабінету користувача автоматично надсилається відповідне повідомлення про реєстрацію отриманого документа або повідомлення із зазначенням причини відмови в реєстрації документа. При цьому саме у особи, яка надіслала такі документи, як зацікавленої особи, наявний обов'язок перевірити доставку відповідного документа та його реєстрацію і для цього підсистемою ЄСІТС забезпечено всі технічні можливості.

Обставини справи

За доводами касаційної скарги, на виконання ухвали суду апеляційної інстанції від 04.04.2025 представником позивача було подано заяву про усунення недоліків та клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження рішення суду першої інстанції від 14.02.2025, проте при складенні касаційної скарги виявлено, що заява в підсистемі «Електронний суд» перебуває в статусі «надіслано сторонам», без направлення до суду. Касатор переконує, що під час подання цієї заяви були численні перебої в роботі підсистеми, проте повідомлення про направлення заяви про усунення недоліків апеляційної скарги було отримано представником позивача.

Як свідчать матеріали справи, копію судового рішення представник позивача Сироткіна А.О. отримала 19.02.2025 о 17:46, що підтверджується довідкою відповідального працівника Дарницького районного суду м. Києва (а/с 44). Апеляційна скарга позивача, в інтересах якого діє адвокат Сироткіна А.О., на вказане рішення суду першої інстанції була направлена через систему «Електронний суд» 13.03.2025, тобто на двадцять перший день після отримання копії оскаржуваного рішення.

Ухвалою суду апеляційної інстанції від 04.04.2025 вказану апеляційну скаргу залишено без руху у зв'язку з пропуском встановленого частиною четвертою статті 286 КАС України десятиденного строку на апеляційне оскарження рішення суду першої інстанції від 14.02.2025, а особою, яка подала апеляційну скаргу не подано клопотання про поновлення строку апеляційного оскарження. Суд апеляційної інстанції установив десятиденний строк для усунення вказаного недоліку апеляційної скарги шляхом надіслання на адресу апеляційного суду клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження із наведенням підстав для його поновлення.

Копія ухвали суду апеляційної інстанції від 04.04.2025 доставлена до електронного кабінету представника позивача Сироткіної А.О. 04.04.2025 о 18:55, що підтверджується довідкою про доставку електронного листа (а/с 63).

Відповідно до пункту 4 частини першої статті 299 КАС України якщо скаржником у строк, визначений судом, не подано заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження або наведені підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження визнані судом

неповажними, суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у справі.

Приписи наведеної норми є імперативними та зобов'язують суд, у разі якщо особою у визначений строк не буде подано заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження або у поданій заяві будуть наведені підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження, визнані судом неповажними, відмовити у відкритті апеляційного провадження.

Такий підхід обумовлений тим, що право на оскарження судового рішення обмежене встановленим у законі строком на апеляційне оскарження, покликаним на дотримання принципу правової визначеності як одного з елементів верховенства права, та має дисциплінувати суб'єктів адміністративного судочинства.

Як встановлено судом апеляційної інстанції та вбачається з матеріалів справи, на виконання вимог ухвали про залишення без руху у встановлений судом строк, скаржником не усунуто недоліки апеляційної скарги, оскільки не подано заяви про поновлення строку апеляційного оскарження із зазначенням підстав для його поновлення.

З огляду на наведене, враховуючи неподання скаржником заяви про поновлення строку апеляційного оскарження, суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку про відмову у відкритті апеляційного провадження у справі на підставі пункту 4 частини першої статті 299 КАС України.

Надаючи оцінку доводам скаржника в касаційній скарзі щодо подання ним апеляційної скарги протягом 30-тиденного строку з часу отримання копії оскаржуваного рішення, як зазначено в резолютивній частині рішення Дарницького районного суду м. Києва від 14.02.2025, Суд вказує, що статтею 286 КАС України передбачено спеціальний строк апеляційного оскарження, який становить 10 днів (а не 30 днів).

Як вже було зазначено вище, апеляційну скаргу подано після спливу 10-тиденного строку з часу отримання копії оскаржуваного рішення, тому апеляційний суд обґрунтовано прийняв рішення про залишення апеляційної скарги без руху та надав скаржнику строк для усунення недоліків такої апеляційної скарги, шляхом подання до суду апеляційної інстанції клопотання про поновлення строку із наведенням поважних причин пропуску такого строку.

Проте, скаржник, отримавши копію ухвали Шостого апеляційного адміністративного суду від 04.04.2025 в електронному кабінеті 04.04.2025 о 18:55, що підтверджується довідкою про доставку електронного листа (а/с 63), клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження рішення суду першої інстанції не подав.

Посилання у касаційній скарзі на перебої у роботі системи «Електронний суд», у зв'язку із чим заява про усунення недоліків апеляційної скарги, зазначених в ухвалі від 04.04.2025, надіслана сторонам проте не надіслана до апеляційного суду, не спростовують висновків Шостого апеляційного адміністративного суду про ненадходження до суду апеляційної інстанції згаданої заяви скаржника.

Суд зауважує, що з доданого до касаційної скарги скріншоту від 25.05.2025 сторінки системи «Електронний суд», вбачається що заява про усунення недоліків 08.04.2025 надіслано сторонам, що свідчить про те, що таку заяву до суду направлено не було.

Відповідно до пункту 41 Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи у разі реєстрації отриманого документа до Електронного кабінету користувача автоматично надсилається відповідне повідомлення. В іншому випадку надсилається повідомлення із зазначенням причини відмови в реєстрації документа.

Пунктом 36 Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи визначено, що після надсилання засобами Електронного суду документів (у тому числі процесуальних документів, письмових та електронних доказів тощо) особа може у власному Електронному кабінеті відслідковувати рух та стан розгляду таких документів у суді або в органі та установі системи правосуддя. Відомості про доставку документа, його реєстрацію та інші відомості щодо розгляду справ відповідно до наявних технічних можливостей підсистем ЄСІТС надсилаються в автоматичному режимі до Електронного кабінету користувача, від імені якого подано документи.

Отже у разі надсилання засобами Електронного суду документів особі, яка надіслала такі документи до Електронного кабінету користувача автоматично надсилається відповідне повідомлення про реєстрацію отриманого документа або повідомлення із зазначенням причини відмови в реєстрації документа. При цьому саме у особи, яка надіслала такі документи, як зацікавленої особи, наявний обов'язок перевірити доставку відповідного документа та його реєстрацію і для цього підсистемою ЄСІТС забезпечено всі технічні можливості.

Суд зауважує, що з дня отримання через систему «Електронний суд» ухвали суду апеляційної інстанції від 04.04.2025 про залишення апеляційної скарги без руху, навіть за умови певних технічних проблем в роботі кабінету «Електронний суд», у скажника було достатньо часу, в межах наданого судом строку для усунення недоліків апеляційної скарги, для перевірки фактичної доставки відповідного документа та його реєстрації в суді, а в разі необхідності повторного надсилання.

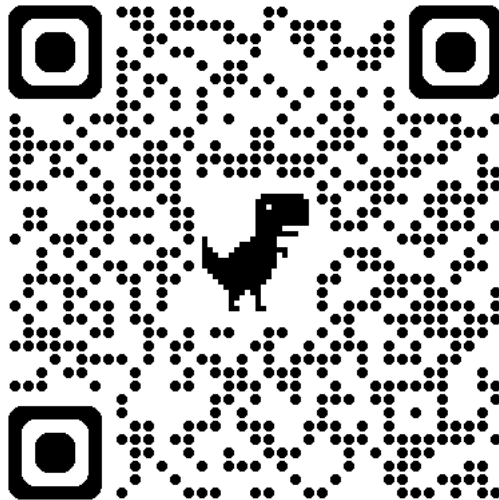
Таким чином, наведені в касаційній скарзі обставини не свідчать про порушення апеляційним судом норм процесуального права при ухваленні судового рішення, а тому підстави для його скасування та задоволення касаційної скарги відсутні.

З огляду на викладене, суд апеляційної інстанції, відмовляючи у відкритті апеляційного провадження з підстав не подання заяви про поновлення строку на апеляційне оскарження скажником у строк, визначений судом, правильно застосував положення пункту 4 частини першої статті 299 КАС України.

5.2. Процесуальний обов'язок адвоката відстежувати документи в Електронному суді незалежно від його статусу у справі.

В постанові від 22 січня 2026 року по справі № 620/13177/23 (<https://surl.li/mghvvk>) Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду виснував, що після реєстрації електронного кабінету, незалежно від наявності в особи статусу адвоката та внесення відповідних відомостей до профіля користувача електронного кабінету, в розділі «Мої справи» будуть відображатися всі судові справи (та ухвалені в них судові рішення), у яких відповідна особа є учасником. З урахуванням викладеного аргументи позивача про те, що він не мав електронного кабінету в підсистемі «Електронний суд» або

ж що цей електронний кабінет є електронним кабінетом ОСОБА_1 виключно як адвоката Адвокатського бюро «ОСОБА_1» є безпідставними.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відмовляючи у відкритті апеляційного провадження, суд апеляційної інстанції зазначив, що рішення суду першої інстанції прийнято 02.11.2023, а копію його повного тексту доставлено до електронного кабінету позивача 03.11.2023 о 03:09 год, у зв'язку з чим строк на його апеляційне оскарження закінчувався 04.12.2023. Водночас до суду апеляційної інстанції позивач звернувся лише 02.04.2024, тобто з пропуском строку на апеляційне оскарження.

Суд апеляційної інстанції також відхилив аргументи ОСОБА_1 про те, що електронний кабінет, до якого було доставлено рішення суду першої інстанції, належить адвокату Адвокатського бюро «ОСОБА_1», який не є учасником справи.

Як установив суд апеляційної інстанції, у матеріалах справи, а саме: у позовній заяві та відповіді на відзив позивачем особисто зазначено його РНОКПП НОМЕР_2, за яким фізична особа ОСОБА_1 має зареєстрований електронний кабінет у підсистемі ЄСІТС «Електронний суд», що підтверджується відповіддю № 758453, сформованою засобами підсистеми ЄСІТС «Електронний суд». Водночас Адвокатське бюро «ОСОБА_1» (ідентифікаційний код НОМЕР_3) має окремий електронний кабінет.

Уважаючи судові рішення суду апеляційної інстанції таким, що ухвалені з порушенням вимог процесуального закону, ОСОБА_1 подав касаційну скаргу, в якій просив скасувати ухвалу Шостого апеляційного адміністративного суду від 27.05.2024 і направити справу до суду апеляційної інстанції для продовження розгляду.

На обґрунтування вимог касаційної скарги позивач зазначив, що суд апеляційної інстанції помилково обчислював початок перебігу строку на апеляційне оскарження з днем доставки рішення суду першої інстанції до електронного кабінету, зареєстрованого за РНОКПП НОМЕР_2.

Позивач доводив, що указаний електронний кабінет зареєстрований ОСОБА_1 як адвокатом Адвокатського бюро «ОСОБА_1», яке не є учасником справи.

Позиція Верховного Суду

У цій справі суд апеляційної інстанції відмовив у відкритті апеляційного провадження, оскільки встановив, що апеляційну скаргу було подано за межами строків, установлених у статті 295 КАС України, а наведені відповідачем підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження є неповажними.

У касаційній скарзі відповідач заперечує щодо встановленої судом апеляційної інстанції обставини доставлення до його електронного кабінету рішення Чернігівського окружного адміністративного суду від 02.11.2023 та зазначає, що його копію отримав лише 11.03.2024, у відповідь на заяву про видачу копії від 21.12.2023.

У контексті викладеного Суд зазначає, що апеляційна скарга на рішення суду, яке було ухвалено за наслідками розгляду справи в порядку письмового провадження, обчислюється з дня складення повного судового рішення. Водночас, якщо повне рішення суду не було вручено учаснику справи у день його складення, він має право на поновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження, якщо апеляційна скарга подана протягом тридцяти днів з дня вручення йому повного рішення суду.

З аналізу частин п'ятої, шостої статті 251 КАС України випливає, що учасникам справи (їхнім представникам), які мають електронні кабінети в підсистемі ЄСІТС «Електронний суд», судові рішення надсилаються (вручаються) в електронній формі.

Наведене кореспондує вимогами статті 18 КАС України, відповідно до якої у судах функціонує Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система. Адвокати, нотаріуси, державні та приватні виконавці, судові експерти, органи державної влади та інші державні органи, зареєстровані за законодавством України як юридичні особи, їх територіальні органи, органи місцевого самоврядування, інші юридичні особи, зареєстровані за законодавством України, реєструють свої електронні кабінети в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, в обов'язковому порядку. Інші особи реєструють свої електронні кабінети в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, в добровільному порядку.

Особі, яка зареєструвала електронний кабінет в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, суд вручає будь-які документи у справах, в яких така особа бере участь, виключно в електронній формі шляхом їх направлення до електронного кабінету такої особи, що не позбавляє її права отримати копію судового рішення у паперовій формі за окремою заявою.

17.08.2021 Вища рада правосуддя рішенням №1845/0/15-21 затвердила Положення про ЄСІТС, з викладених норм якого випливає, що судові рішення автоматично надсилаються до електронних кабінетів учасників справи та їхніх повірених після внесення їх до відповідних автоматизованих систем у вигляді електронного документа, підписаного кваліфікованим підписом підписувача (підписувачів).

День отримання судом повідомлення про доставлення копії судового рішення до електронного кабінету особи (наступний за ним день, якщо судові рішення надіслано до електронного кабінету пізніше 17 години) є для цілей застосування КАС України днем вручення судового рішення.

Як убачається з матеріалів справи, рішення суду першої інстанції прийнято 02.11.2023, а копію його повного тексту доставлено до електронного кабінету позивача 03.11.2023 о 03:09 год, про що Чернігівським окружним адміністративним судом складено довідку (а.с. 36).

Отже, суд апеляційної інстанції правильно зазначив, що строк на апеляційне оскарження (з урахуванням вимог частини другої статті 295 КАС України) закінчувався 04.12.2023, тоді як до суду апеляційної інстанції позивач звернувся 02.04.2024.

Зауваження позивача про те, що електронний кабінет, до якого було доставлено рішення суду першої інстанції, належить ОСОБА_1 як адвокату адвокатського бюро, тоді як учасником цієї справи є ОСОБА_1 як фізична особа-військовослужбовець, Суд відхиляє.

Згідно з інструкцією користувача Електронного суду, що розміщена на вебсторінці технічної підтримки користувачів ЄСІТС за вебадресою «wiki.court.gov.ua», відповідно до пункту 10 «Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» адвокати, нотаріуси, приватні виконавці, судові експерти реєструють свої офіційні електронні адреси в ЄСІТС в обов'язковому порядку. Вказані особи повинні реєструвати свої електронні кабінети як фізичні особи. Це пов'язано з тим, що функціональність роботи таких осіб в електронному кабінеті не відрізняється від фізичної особи:

- отримання документів від суду здійснюється у випадку додавання такої особи працівниками суду до сторін провадження із вказанням в картці сторони РНОКПП особи
- підготовка та відправка документів до суду також не відрізняється від фізичної особи.

Тотожні за суттю положення містяться й в Інструкції користувача підсистеми «Електронний суд» Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, що затверджена наказом ДП «Центр Судових Сервісів» від 22.08.2021 №74-ОД (далі - Інструкція).

Так, пунктами 9.1 та 9.2 Інструкції визначено, що користувачі кабінету Електронного суду, які здійснюють адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», після успішної авторизації в кабінеті Електронного суду, мають можливість скористатися перевагами функціоналу кабінету адвоката.

Для отримання доступу до Кабінету адвоката необхідно:

- авторизуватися в кабінеті користувача електронного суду;
- перейти до налаштування профілю користувача;
- установити позначку «адвокат»;
- заповнити обов'язкові для перевірки поля відповідно до інформації, яка міститься в єдиному реєстрі адвокатів України;
- пройти вивірення введених даних;
- зберегти внесені зміни.

Отже, адвокати реєструють електронний кабінет в підсистемі «Електронний суд» як фізичні особи - з використанням власного РНОКПП як ідентифікаційних даних, і лише після реєстрації можуть встановити додатковий атрибут «адвокат» у налаштуваннях

профілю користувача електронного кабінету, що відкриває відповідний функціонал (можливість видати ордер на конкретну справу для отримання доступу до документів по справі та ін.)

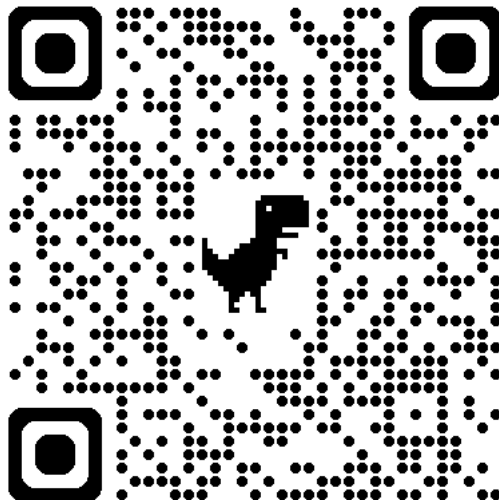
Таким чином, після реєстрації електронного кабінету, незалежно від наявності в особи статусу адвоката та внесення відповідних відомостей до профіля користувача електронного кабінету, в розділі «Мої справи» будуть відображатися всі судові справи (та ухвалені в них судові рішення), у яких відповідна особа є учасником.

Як убачається з довідки №758453 від 02.05.2014, сформованої за допомогою підсистеми ЄСІТС «Електронний суд», ОСОБА_1 (РНОКПП НОМЕР_2) має зареєстрований електронний кабінет у підсистемі «Електронний суд».

З урахуванням викладеного аргументи позивача про те, що він не мав електронного кабінету в підсистемі «Електронний суд» або ж що цей електронний кабінет є електронним кабінетом ОСОБА_1 виключно як адвоката Адвокатського бюро «ОСОБА_1» є безпідставними.

5.3. Сторона несе відповідальність за належне відстеження всіх процесуальних подій в Електронному суді

В постанові від 14 січня 2026 року по справі № 904/5368/24 (<https://surl.li/ntpuph>) Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду погодився з висновками суду апеляційної інстанції, що викладені у заяві про поновлення строку доводи, за своїм характером є суб'єктивними та такими, що залежать лише від його волі, а негативні наслідки, які настали у зв'язку з такими обставинами, є ризиками неналежного виконання своїх процесуальних обов'язків, які для усіх учасників справи мають бути рівними.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

30.07.2025, до Центрального апеляційного господарського суду з апеляційною скаргою звернулося Товариство, в якій просило скасувати рішення Господарського суду Дніпропетровської області від 04.03.2025 та прийняти нове рішення, яким в задоволенні позовних вимог позивача відмовити у повному обсязі.

Разом із апеляційною скаргою скаржником було подано суду апеляційної інстанції клопотання про поновлення пропущеного строку подання апеляційної скарги.

В обґрунтування клопотання апелянт зазначив, що про оскаржуване рішення дізнався лише в липні місяці після того як надійшов поштою лист з викликом приватного виконавця виконавчого округу Дніпропетровської області Русецької О. О. та 24.07.2025 директор ТОВ особисто отримав копію рішення в суді. Також апелянт додатково зазначив, що підприємство розташовує офісне устаткування та майно за адресою смт. Радушиє, Криворізький район, б. 1Б (згідно Договору оренди копія якого в додатках), за якою в період з лютого на підприємстві не було світла (копії акту про відключення в додатках), у зв'язку з чим він не міг отримати рішення в Електронному кабінеті. Наведене, за твердженням апелянта, є поважною причиною для поновлення строку на апеляційне оскарження рішення Господарського суду Дніпропетровської області від 04.03.2025 у цій справі.

Ухвалою Центрального апеляційного господарського суду від 25.09.2025 апеляційну скаргу Товариства залишено без руху. Надано скаржнику строк для усунення недоліків апеляційної скарги, зокрема на подання до суду заяви про поновлення строку на апеляційне оскарження із зазначенням поважних причин пропуску цього строку.

В подальшому, 08.10.2025 до Центрального апеляційного господарського суду від скаржника надійшла заява про поновлення строку на апеляційне оскарження рішення господарського суду.

За змістом поданого клопотання апелянт акцентує увагу на тому, що відповідач взагалі не був повідомлений належним чином про розгляд справи, що порушило його права. Матеріали справи містять необхідний комплекс доказів обставин неможливості оскарження судового рішення, процесуальних порушень суду першої інстанції, зокрема ненадання можливості викласти свою позицію щодо позовних вимог з урахуванням неодноразових уточнень позовних вимог, а також звернення до суду апеляційної інстанції у максимально короткий строк з дня отримання оскаржуваного судового рішення. Тобто, суд першої інстанції розглянув справу за відсутності учасника справи, а саме відповідача, не повідомленого належним чином про дату, час і місце засідання суду, що є прямим порушенням та самостійною підставою для скасування рішення суду згідно п.3 ч.3 ст.277 ГПК України. Також апелянт, посилаючись на обставини справи, що склались під час розгляду справи у суді першої інстанції, порушення судом першої інстанції порядку розгляду справи, не з'ясування підстав поважності неприбуття у судові засідання, розгляд справи по суті під час повітряної тривоги і прийняття рішення по суті в одному судовому засіданні, незважаючи про наявність інформації про належне повідомлення про розгляд справи, отримання відповідачем оскаржуваного судового рішення в паперовому примірнику і вжиття активних невідкладних дій щодо його оскарження є обставинами що доводять намір відповідача оскаржити судові рішення, а також свідчать про поважність підстав для поновлення судом процесуальних строків на апеляційне оскарження судового рішення.

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Предметом касаційного перегляду є ухвала апеляційного суду про відмову у відкритті апеляційного провадження та повернення апеляційної скарги у зв'язку з визнанням судом наведених скаржником причин для поновлення строку неповажними.

Судом апеляційної інстанції встановлено, що Господарським судом Дніпропетровської області ще у грудні 2024 року (з часу відкриття провадження у справі) направлялися процесуальні документи, зокрема, ухвала про відкриття провадження у справі, призначення підготовчого засідання до зареєстрованого Електронного кабінету ТОВ у підсистемі "Електронний суд" в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі. Рішення Господарського суду Дніпропетровської області від 04.03.2025 у справі № 904/5368/24 надіслано та доставлено до зареєстрованого Електронного кабінету ТОВ у підсистемі "Електронний суд" в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі 10.03.2025 о 22:30, що підтверджується довідкою про доставку електронного листа. Також судом апеляційної інстанції встановлено надіслання та доставку копії позовної заяви з додатками до зареєстрованого Електронного кабінету ТОВ у підсистемі "Електронний суд" в ЄСІТС ще у грудні 2024 року.

Верховний Суд у складі суддів об'єднаної палати Касаційного господарського суду у постанові від 30.08.2024 у справі № 908/3731/23 дійшов висновку, що з 04.11.2023 у всіх юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України, виник обов'язок зареєструвати електронний кабінет.

Лише фізичні особи (громадяни України, іноземці чи особи без громадянства), які є учасниками справи, не відносяться до вичерпного переліку суб'єктів, які зобов'язані реєструвати свої електронні кабінети в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі (постанова Верховного Суду від 29.05.2025 у справі № 910/5189/24).

Так, однією із підстав для поновлення строку скаржник зазначав, що з лютого на підприємстві останнього не було світла (на підтвердження чого скаржником надано копію акту про відключення), у зв'язку з чим він не міг отримати рішення в Електронному кабінеті.

Верховний Суд погоджується з висновками суду апеляційної інстанції, що ТОВ як особа, що пройшла процедуру реєстрації в підсистемі "Електронний кабінет" (Електронний кабінет ЄСІТС) та якій надано доступ до підсистем ЄСІТС, мав змогу скористатись всіма актуальними сервісами ЄСІТС та бути обізнаним про наявність судових проваджень/рішень згідно реєстраційної інформації відносно останнього, у зв'язку з чим його посилення на дізнання про рух справи та про наявність оскаржуваного рішення лише в липні 2025 року є безпідставним, а неналежна організація процесу із оскарження судового рішення з боку скаржника є суто суб'єктивною причиною, а негативні наслідки, які настали у зв'язку з такою причиною є певною мірою відповідальністю за неналежне виконання своїх процесуальних обов'язків, які для усіх учасників справи мають бути рівними.

Відповідно до пункту 17 глави 1 розділу III Положення про ЄСІТС особам, які зареєстрували Електронний кабінет в ЄСІТС, суд вручає будь-які документи у справах, у яких такі особи беруть участь, виключно в електронній формі шляхом їх надсилання до Електронного кабінету таких осіб, що не позбавляє їх права отримати копію судового рішення в паперовій формі за окремою заявою.

Чинним процесуальним законодавством передбачено два способи надсилання судового рішення: шляхом направлення рекомендованим листом з повідомленням про вручення та в електронній формі - через "Електронний кабінет", у тому числі шляхом направлення листа на офіційну електронну пошту засобами підсистем ЄСІТС у випадках, передбачених пунктом 37 глави 2 розділу III Положення про ЄСІТС.

Подібні висновки викладено в постановках Верховного Суду від 29.06.2022 у справі № 906/184/21, від 02.11.2022 у справі № 910/14088/21, від 29.11.2022 у справі № 916/1716/20, від 25.05.2023 у справі № 916/3164/16.

Скаржник у касаційній скарзі не заперечує факту реєстрації в підсистемі "Електронний кабінет" на час подання позовної заяви та відкриття провадження у цій справі, що між іншим є його обов'язком в силу приписів чинного процесуального законодавства, куди судом першої інстанції направлялися судові рішення у цій справі, отже суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку, що місцевий господарський суд виконав всі необхідні дії для повідомлення відповідача про розгляд спору за його участю.

Дослідивши обставини, наведені відповідачем в обґрунтування поважності причин пропуску ним строку на подання апеляційної скарги у клопотанні про поновлення строку на апеляційне оскарження, суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що викладені у заяві про поновлення строку доводи, за своїм характером є суб'єктивними та такими, що залежать лише від його волі, а негативні наслідки, які настали у зв'язку з такими обставинами, є ризиками неналежного виконання своїх процесуальних обов'язків, які для усіх учасників справи мають бути рівними.

Так, Верховний Суд у постановках від 03.11.2022 у справі № 560/15534/21, від 28.11.2022 у справі № 560/10645/21, від 03.11.2025 у справі № 917/2317/24 зазначив про те, що неналежна організація процесу із оскарження судового рішення з боку відповідальних осіб, виникнення організаційних складнощів у підприємстві для своєчасного подання апеляційної скарги є суто суб'єктивною причиною, а негативні наслідки, які настають у зв'язку з такою причиною, є певною мірою відповідальністю за неналежне виконання своїх процесуальних обов'язків, які для усіх учасників справи мають бути рівними. Відповідач не може та не повинен намагатись отримати вигоду від організаційних складнощів, які склались у нього на поточний день, шляхом уникнення або зволікання виконання ним своїх процесуальних обов'язків, в тому числі і щодо вчасного подання апеляційної скарги.

Подібний висновок також міститься у постанові Верховного Суду від 03.11.2025 у справі № 917/2317/24.

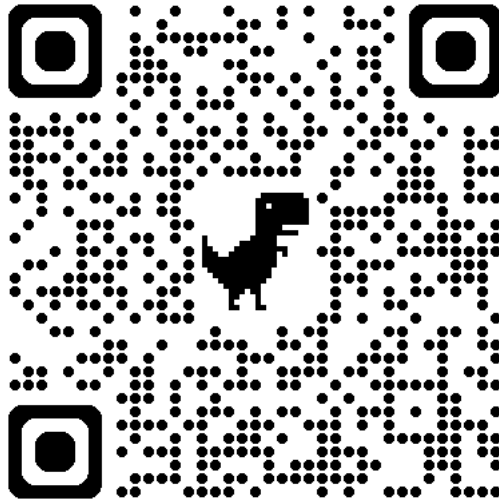
З огляду на викладене, Верховний Суд погоджується з висновками суду апеляційної інстанції стосовно суб'єктивної, тобто такої, що залежало виключно від поведінки скаржника, а не об'єктивної причини пропуску встановленого законом процесуального строку, та не можуть вважатися поважними причинами пропуску відповідачем на апеляційне оскарження судового рішення, оскільки скаржник не проявив особистої старанності при захисті власних інтересів та при прийнятті рішення про ініціювання процедури апеляційного оскарження судового рішення.

Таким чином, зважаючи на встановлені у справі обставини та доводи касаційної скарги, Верховний Суд дійшов висновку, що суд апеляційної інстанції, приймаючи оскаржувану ухвалу, діяв відповідно до вимог Господарського процесуального кодексу України та у межах повноважень, передбачених процесуальним законом.

5.4. Ризики подання клопотань через Електронний суд у день судового засідання

В постанові від 18 лютого 2026 року по справі № 910/8913/25 Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду (<https://surl.li/ijopyh>) зазначив, що адвокат мав добросовісно користуватися своїми процесуальними правами відповідно до частини 1

статті 43 ГПК України та в разі неможливості вчасно до початку підготовчого засідання 13.10.2025 повідомити суд про причини своєї неявки через підсистему «Електронний суд», застосувати інші варіанти повідомлення суду про такі причини.

Обставини справи

Як вбачається з матеріалів справи, в підготовчому засіданні 15.09.2025 оголошено перерву. Про дату, час та місце наступного підготовчого засідання, призначеного на 13.10.2025 об 11:30 позивач був повідомлений під розписку.

13.10.2025 об 11:29 секретарем судового засідання у підсистемі «Відеоконференцзв'язку» відкрито сторінку засідання, об 11:33 розпочалось підготовче засідання, що підтверджується протоколом від 13.10.2025.

13.10.2025 об 09:39 представником позивача - адвокатом сформовано у підсистемі «Електронний суд» клопотання, в якому він просив суд відкласти підготовче засідання у зв'язку з перебуванням представника на лікарняному.

Водночас, як вбачається з матеріалів справи, зазначене клопотання позивача (його представника) про відкладення розгляду справи було доставлено до суду у підсистемі «Електронний суд» 13.10.2025 о 14:30 та зареєстровано о 15:35, тобто після завершення підготовчого засідання.

Отже, клопотання представника позивача - адвоката отримано судом першої інстанції після постановлення ухвали про залишення позову без розгляду.

ГПК України покладено на учасників справи обов'язок здійснювати свої права щодо подання заяв та клопотань виключно в порядку, передбаченому цим Кодексом, Положенням та Інструкцією, які знаходяться в загальному доступі для ознайомлення.

Таким чином, представник ТОВ - адвокат будучи обізнаним про порядок функціонування підсистем ЄСІТС, надіславши клопотання про відкладення підготовчого засідання за 2 години до часу, на який воно було призначене, через Електронний кабінет з використанням підсистеми «Електронний суд», знав про порядок та терміни реєстрації судом документів, що надійшли через підсистему «Електронний суд», та був зобов'язаний та мав можливість відслідковувати у власному Електронному кабінеті рух свого клопотання.

Представник ТОВ - адвокат мав добросовісно користуватися своїми процесуальними правами відповідно до частини 1 статті 43 ГПК України та в разі неможливості вчасно до початку підготовчого засідання 13.10.2025 повідомити суд про причини своєї неявки через підсистему «Електронний суд», застосувати інші варіанти повідомлення суду про такі причини.

Крім того, про причини неявки свого представника в підготовче засідання 13.10.2025 міг повідомити сам позивач (ТОВ), який є юридичною особою та міг користуватися своїми процесуальними правами і обов'язками в порядку самопредставництва.

Верховний Суд зауважує, що кожна сторона несе ризики настання наслідків, пов'язаних з вчиненням чи невчиненням нею процесуальних дій (частина 4 статті 13 ГПК України).

Ураховуючи наведене, Верховний Суд погоджується з висновками судів апеляційної та першої інстанцій про наявність підстав для залишення позовної заяви ТОВ без розгляду на підставі пункту 4 частини 1 статті 226 ГПК України.

При цьому, Верховний Суд звертає увагу, що наявність оскаржуваних судових рішень не перешкоджає позивачу повторно звернутись до суду з аналогічним позовом.

6.Процесуальні гарантії реалізації права на участь у судовому провадженні в режимі відеоконференції

Наразі дистанційний формат здійснення професійної діяльності став невід'ємною складовою роботи більшості адвокатів. Одним із найбільш затребуваних процесуальних інструментів є участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, яка забезпечує можливість повноцінної реалізації процесуальних прав без необхідності особистої присутності у приміщенні суду. За умови дотримання встановлених процесуальним законодавством вимог для участі у судовому засіданні дистанційно достатньо пройти авторизацію в підсистемі «Електронний суд», мати технічний засіб із засобами аудіо- та відеозв'язку, а також стабільний інтернет.

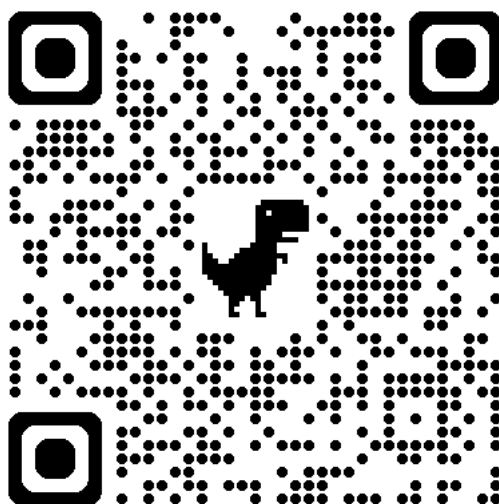
Використання дистанційного формату дає змогу учасникам справи брати участь у судових засіданнях, що проводяться судами різних регіонів без додаткових витрат часу.

Сформована судова практика свідчить, що незабезпечення участі учасника справи або його представника у судовому засіданні в режимі відеоконференції за наявності передбачених законом підстав, істотні порушення порядку технічної фіксації судового провадження, а також інші процесуальні порушення, які позбавили особу можливості реалізувати свої процесуальні права, можуть мати наслідком скасування судового рішення.

У цьому розділі проаналізовано актуальні підходи судової практики щодо забезпечення процесуальних гарантій реалізації права на участь у судовому провадженні в режимі відеоконференції, а також висновки судів стосовно процесуальних наслідків порушення цього права.

6.1. Незабезпечення участі представника у відеоконференції як істотне порушення вимог КПК

В постанові від 25 лютого 2026 року по справі № 165/298/24 Верховний Суд колегією суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду (<https://surl.li/gcxzrt>) зазначив, що апеляційний суд, розглядаючи кримінальне провадження, не забезпечив можливості представнику потерпілої, який подав клопотання про участь у апеляційному розгляді в режимі відеоконференції, взяти участь у апеляційному розгляді. Колегія суддів вбачає, що це порушення вимог кримінального процесуального закону, допущене судом апеляційної інстанції під час розгляду кримінального провадження, є істотним, оскільки могло перешкодити апеляційному суду ухвалити законне та обґрунтоване судове рішення.

Мотиви Суду

Відповідно до положень ч. 4 ст. 58 КПК України представник потерпілого користується процесуальними правами потерпілого, інтереси якого він представляє, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо потерпілим і не може бути доручена представнику.

За змістом п. 2 ч. 3 ст. 56, ст. 58 КПК України представник потерпілого має право брати участь у судовому провадженні.

З матеріалів кримінального провадження вбачається, що, не погоджуючись з вироком суду першої інстанції щодо ОСОБА_8, захисник ОСОБА_11 подав апеляційну скаргу (т. 1 а. с. 168-169).

Ухвалами Волинського апеляційного суду від 07 та 10 липня відкрито апеляційне провадження та призначено апеляційний розгляд на 09 годину 00 хвилин 02 жовтня 2025 року. Копії цих ухвал направлені учасникам кримінального провадження.

Представник потерпілої ОСОБА_9 адвокат ОСОБА_6 29 вересня 2025 року подав до Волинського апеляційного суду клопотання, у якому просив забезпечити його участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції з використанням власних технічних засобів (т. 1 а. с. 189). Цього ж дня клопотання було отримане судом (вх. № Еп3079/25 від 29.09.2025).

За змістом ст. 336 КПК України судове провадження може здійснюватися у режимі відеоконференції під час трансляції з іншого приміщення, у тому числі яке знаходиться поза межами приміщення суду (дистанційне судове провадження), у разі: 1) неможливості безпосередньої участі учасника кримінального провадження в судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин; 2) необхідності забезпечення безпеки осіб; 3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого; 4) необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності судового провадження; 4-1) введення воєнного стану або під час карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України; 5) наявності інших підстав, визначених судом достатніми.

Суд ухвалює рішення про здійснення дистанційного судового провадження за власною ініціативою або за клопотанням сторони чи інших учасників кримінального провадження.

Однак, до початку апеляційного розгляду суд не вирішив клопотання представника потерпілого, не постановив ухвалу про здійснення дистанційного судового провадження чи про відмову у задоволенні такого клопотання представника потерпілої.

При прослуховуванні аудіозапису судового засідання у суді апеляційної інстанції встановлено, що головуючий в судовому засіданні повідомив, що потерпіла в судове засідання не з'явилась, була належним чином повідомлена про час та дату судового засідання і жодних клопотань до суду не подавала.

З'ясувавши думку учасників судового засідання щодо можливості продовження розгляду, суд продовжив апеляційний розгляд і за його результатами постановив оскаржувану ухвалу від 02 жовтня 2025 року.

При цьому головуючий не з'ясував думку про можливість розгляду справи за відсутності представника потерпілої, не повідомив про наявність його клопотання про участь у апеляційному розгляді в режимі відеоконференції, й суд не вирішив це клопотання.

З огляду на це колегія суддів вбачає, що апеляційний суд, розглядаючи кримінальне провадження, не забезпечив можливості представнику потерпілої, який подав клопотання про участь у апеляційному розгляді в режимі відеоконференції, взяти участь у апеляційному розгляді.

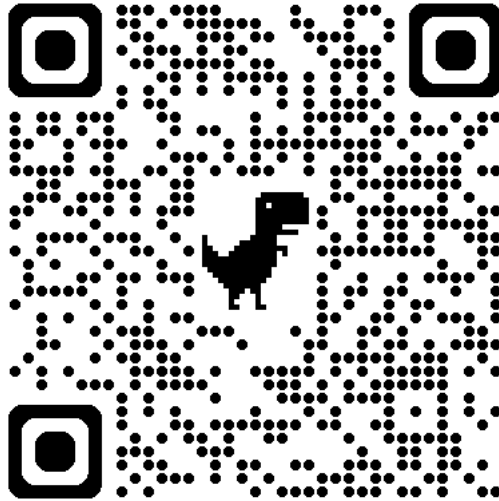
Колегія суддів вбачає, що це порушення вимог кримінального процесуального закону, допущене судом апеляційної інстанції під час розгляду кримінального провадження, є істотним, оскільки могло перешкодити апеляційному суду ухвалити законне та обґрунтоване судове рішення

У зв'язку з цим колегія суддів не вбачає доцільним надавати відповіді на інші доводи касаційної скарги захисника, аналіз яких може бути пов'язаний з дослідженням та оцінкою фактичних обставин справи, що не відноситься до компетенції суду касаційної інстанції.

При новому розгляді суду апеляційної інстанції необхідно врахувати наведене й з дотриманням норм КПК України ухвалити законне і обґрунтоване рішення.

6.2. Фіксування судового провадження у кримінальному провадженні

В постанові від 09 березня 2026 року по справі № 944/6614/21 Об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду (<https://surl.lu/benrel>) звернуто увагу, що згідно з п. 7 ч. 2 ст. 412 КПК України підставою, за наявності якої судові рішення у будь-якому разі підлягає скасуванню внаслідок істотного порушення вимог кримінального процесуального закону, є невиконання вимоги про фіксування судового провадження в судах першої або апеляційної інстанції за допомогою технічних засобів фіксації.

Доводи касаційної скарги

У справі відсутній повний технічний запис судових засідань суду першої інстанції за 01 квітня та 12 грудня 2024 року, а наявні лише аудіозаписи неналежної якості. Водночас у журналах судових засідань відсутня інформація про відхилення судом клопотань обвинуваченого щодо відкладення судового розгляду в ці дні.

Мотиви Суду

Посилання засудженого на відсутність повного технічного запису судових засідань від 01 квітня та 12 грудня 2024 року в суді першої інстанції є неспроможними.

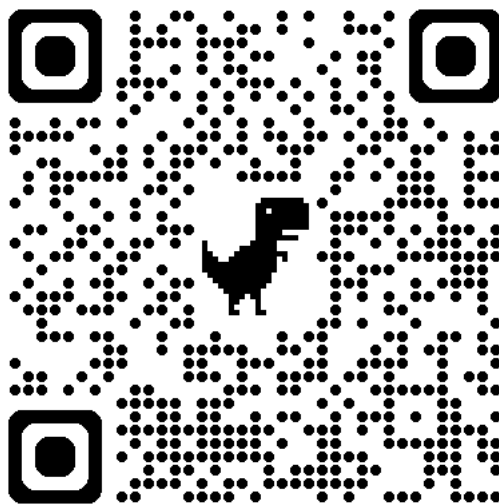
Перевіркою матеріалів кримінального провадження встановлено, що в місцевому суді під час розгляду кримінального провадження щодо ОСОБА_11 з дотриманням вимог ст.107 КПК України здійснювалося фіксування судового провадження за допомогою технічних засобів з використанням підсистеми відеоконференцзв'язку Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС). Під час судових засідань вівся журнал судового засідання, роздрукований паперовий примірник якого приєднано до матеріалів справи та в останньому міститься вебпосилання на технічний запис, збережений у централізованому файловому сховищі. Надані місцевим судом за запитом технічні записи судового процесу за 01 квітня і 12 грудня 2024 року відтворюються за допомогою аудіозвуку, якість фіксації інформації на цих носіях є високою, дозволяє прослухати їх без перешкод та зрозуміти зміст і послідовність всіх процесуальних дій і рішень суду та надати їм належну оцінку. Зафіксований хід судового розгляду відповідає даним, відображеним у журналах судових засідань від 01 квітня та 12 грудня 2024 року, які наявні в матеріалах справи та містять всі відомості, передбачені вимогами ст. 108 КПК України.

Що стосується аргументів засудженого про відсутність саме відеозаписів указаних судових засідань, то згідно з актом працівників Яворівського районного суду Львівської області відеозаписи судових засідань від 01 квітня та 12 грудня 2024 року не збереглися з невідомих технічних причин, натомість системою ВКЗ збережено їх аудіозаписи.

Суд звертає увагу, що згідно з п. 7 ч. 2 ст. 412 КПК України підставою, за наявності якої судові рішення у будь-якому разі підлягає скасуванню внаслідок істотного порушення вимог кримінального процесуального закону, є невиконання вимоги про фіксування судового провадження в судах першої або апеляційної інстанції за допомогою технічних засобів фіксації, що у розглядуваному кримінальному провадженні було дотримано. Тому порушень вимог КПК України, про які йдеться в касаційній скарзі засудженого, не має.

6.3. Незабезпечення участі сторони у судовому розгляді

В постанові від 30 червня 2026 року по справі № 440/10378/25 Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду (<https://surl.li/ivxhhi>) зроблено висновок, що відсутність доказів належної організації судом першої інстанції участі відповідача у судовому засіданні, а також не вирішення питання щодо забезпечення такої участі у наступних судових засіданнях не дають підстав вважати, що відповідачу було забезпечено реальну та ефективну можливість брати участь у судовому розгляді та реалізовувати процесуальні права, передбачені статтею 44 Кодексу адміністративного судочинства України.

Позиція Верховного Суду

Не погоджуючись з рішеннями судів першої та апеляційної інстанцій, відповідач звернувся до Верховного Суду з касаційною скаргою.

В обґрунтування касаційної скарги зазначає, що судом першої інстанції під час розгляду справи було порушено право відповідача на участь у судових засіданнях, оскільки, незважаючи на задоволене клопотання про проведення засідань у режимі відеоконференції, суд не забезпечив їх проведення та не надсилав представнику митниці запрошень для участі у відеоконференціях. На думку скаржника, такі дії призвели до порушення принципів змагальності сторін, рівності учасників процесу та права на захист.

Також скаргник вказує, що суд апеляційної інстанції не надав належної оцінки наведеним доводам щодо процесуальних порушень та залишив їх поза увагою.

У разі проведення судового засідання в режимі відеоконференції обов'язково ведення протоколу (журналу) судового засідання в електронній формі та технічний запис судового засідання забезпечується засобами ЄСІТС. Порядок фіксування судового засідання, що проводиться в режимі відеоконференції, вимагає від секретаря судового засідання здійснити запрошення до створеної ним конференції відповідного учасника процесу, який братиме участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції. При цьому функціонал підсистеми ВКЗ дозволяє належним чином відобразити в протоколі (журналі) судового засідання в електронній формі, зокрема, обставини неявки учасника процесу, який виявив бажання взяти участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду, або настання обставин, визначених частиною п'ятою статті 195 КАС України. Лише у випадку відсутності інтернет-зв'язку, настання інших обставин, які об'єктивно унеможливають функціонування підсистеми відеоконференцзв'язку, фіксування судового засідання здійснюється із використанням іншого наявного в суді спеціалізованого програмного забезпечення, яке дозволяє локально здійснювати запис судового засідання. Водночас існування таких обставин має бути засвідчено актом складеним відповідно до пункту 5.10 розділу II Інструкції.

Повертаючись до обставин цієї справи, колегія суддів встановила, що відповідач завчасно заявив клопотання про участь у судових засіданнях у режимі відеоконференції поза межами приміщення суду та просив забезпечити такий порядок участі як у підготовчому засіданні, призначеному на 19 листопада 2025 року, так і в подальших судових засіданнях у справі. Ухвалою від 20 жовтня 2025 року суд першої інстанції задовольнив зазначене клопотання та постановив провести підготовче судове засідання, яке відбудеться 19 листопада 2025 року в режимі відеоконференції із застосуванням сервісу «EASYCON» за участю представника Енергетичної митниці.

Разом із тим матеріали справи не містять жодних доказів створення відповідної конференції, направлення представнику відповідача запрошення для участі у судовому засіданні в режимі відеоконференції, протоколу (журналу) судового засідання, сформованого засобами підсистеми відеоконференцзв'язку, технічного запису такого судового засідання або інших відомостей, які б підтверджували належне виконання судом власної ухвали про проведення судового засідання в режимі відеоконференції. Відсутні у матеріалах справи й акти, які б свідчили про наявність обставин, що об'єктивно унеможливлювали проведення відеоконференції або фіксування судового засідання в установленому порядку.

Крім того, після відкладення підготовчого засідання питання щодо забезпечення участі відповідача у наступних судових засіданнях у режимі відеоконференції судом першої інстанції належним чином не вирішувалося, незважаючи на те, що відповідне прохання було прямо заявлене відповідачем ще у клопотанні від 15 жовтня 2025 року та стосувалося всіх подальших судових засідань у справі. Матеріали справи не містять відомостей про розгляд судом зазначеного клопотання в цій частині або про вчинення інших процесуальних дій, спрямованих на забезпечення дистанційної участі представника відповідача у подальшому розгляді справи.

За таких обставин відсутність доказів належної організації судом першої інстанції участі відповідача у судовому засіданні, призначеному на 19 листопада 2025 року, а також не

вирішення питання щодо забезпечення такої участі у наступних судових засіданнях не дають підстав вважати, що відповідачу було забезпечено реальну та ефективну можливість брати участь у судовому розгляді та реалізовувати процесуальні права, передбачені статтею 44 Кодексу адміністративного судочинства України. При цьому після подання відповідачем клопотання про участь у судових засіданнях у режимі відеоконференції розгляд справи фактично відбувався за його відсутності, а в подальшому був завершений у порядку письмового провадження.

Позбавлення учасника справи можливості брати участь у судових засіданнях (у визначених законом випадках залежно від категорії справи, що розглядається), надавати пояснення, заявляти клопотання, висловлювати заперечення та доводити свою правову позицію суперечить принципам рівності учасників судового процесу, змагальності сторін та праву бути почутим судом, які є складовими права на справедливий судовий розгляд.

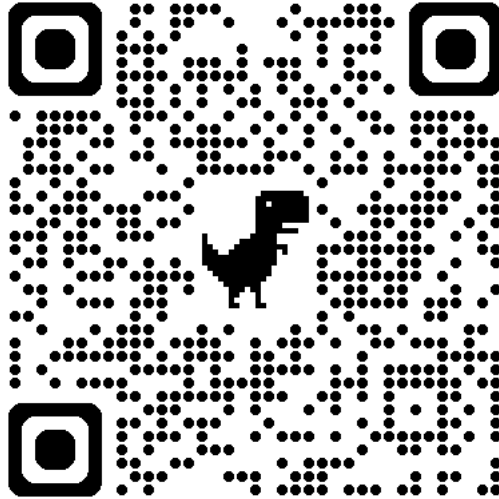
Суд апеляційної інстанції, залишаючи без належної оцінки наведені доводи апеляційної скарги, не перевіряв обставини виконання судом першої інстанції ухвали про проведення судового засідання в режимі відеоконференції, а також не надав оцінки відсутності у матеріалах справи доказів організації такої відеоконференції та забезпечення участі відповідача у подальшому розгляді справи, у зв'язку з чим допущені порушення процесуальних прав відповідача не були усунуті.

Оскільки відповідач був позбавлений можливості брати участь у розгляді справи, подавати пояснення, заперечення та додаткові докази на підтвердження своєї правової позиції, допущені порушення процесуального права могли вплинути на повноту встановлення судами обставин справи та правильність її вирішення.

З огляду на допущені судами попередніх інстанцій істотні порушення норм процесуального права, які призвели до обмеження права відповідача на участь у судовому розгляді та реалізацію процесуальних прав, касаційна скарга підлягає частковому задоволенню, а оскаржувані судові рішення скасуванню з направленням справи на новий розгляд до суду першої інстанції.

6.4. Порушення права на участь у відеоконференції

В постанові від 02 липня 2026 року по справі № 917/1748/25 Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного господарського суду (<https://surl.li/lvrldgd>) враховано, що представник не зміг взяти участі у судовому засіданні в режимі відеоконференції з незалежних від нього причин, доводи його касаційної скарги у цій частині є обґрунтованими, з огляду на що постанова суду апеляційної інстанції підлягає скасуванню із направленням справи на новий апеляційний розгляд.

Позиція Верховного Суду

Згідно з пунктом 5 частини першої статті 310 ГПК України судові рішення підлягають обов'язковому скасуванню з направленням справи на новий розгляд, якщо справу розглянуто за відсутності будь-кого з учасників справи, належним чином не повідомлених про дату, час і місце судового засідання, якщо такий учасник справи обґрунтовує свою касаційну скаргу такою підставою.

Скаржник посилається на те, що під час розгляду справи в суді апеляційної інстанції представника позивача не було запрошено до відеоконференції.

Так, відповідно до ухвали Східного апеляційного господарського суду від 06 березня 2026 року було відкрито апеляційне провадження за апеляційною скаргою ВЧ на рішення Господарського суду Харківської області від 13 січня 2026 року у справі №917/1748/25; постановлено провести судові засідання в режимі відеоконференції за допомогою підсистеми відеоконференцв'язку; забезпечити участь представника ВЧ у судовому засіданні, призначеному на 08 квітня 2026 року о 12.00 в режимі відеоконференції; роз'яснити представнику ВЧ, що для участі у судовому засіданні в режимі відеоконференції він зобов'язаний зайти та авторизуватися в системі відеоконференцв'язку за 10 хвилин до початку судового засідання; активувати технічні засоби (мікрофон, навушники, камеру) та перевірити їх працездатність шляхом тестування за допомогою системи; очікувати запрошення секретаря судового засідання до участі в судовому засіданні.

Представник позивача зазначає, що його не було запрошено до відеоконференції у справі, на підтвердження чого надав скріншот сторінки відеоконференцій із системи ВКЗ.

Згідно з протоколом судового засідання в режимі конференції №6214104 від 08 квітня 2026 у справі №917/1748/25 для її розгляду було запрошено представника відповідача в режимі відеоконференції, представник позивача не запрошувався. Зазначено, що представник позивача не з'явився до зали суду.

За змістом частини першої статті 197 ГПК України учасник справи, його представник має право брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду або у приміщенні іншого суду за умови наявності в суді відповідної

технічної можливості, про яку суд зазначає в ухвалі про відкриття провадження у справі, крім випадків, коли явка цього учасника справи в судове засідання визнана судом обов'язковою.

Відповідно до абзаців першого, третього пункту 51 Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затвердженого Рішення Вищої ради правосуддя 17 серпня 2021 року № 1845/0/15-21 (далі - Положення), у разі проведення судового засідання в режимі відеоконференції секретар судового засідання засобами підсистеми ЄСІТС забезпечує ведення протоколу (журналу) судового засідання в електронній формі та технічний запис судового засідання. До матеріалів справи в паперовій формі за необхідності приєднується роздрукований паперовий примірник протоколу (журналу) судового засідання з посиланням на технічний запис судового засідання.

Відповідно до Інструкції секретаря судового засідання щодо проведення судових засідань в режимі відеоконференції за допомогою підсистеми відеоконференцзв'язку, розміщених на офіційному веб-сайті <https://vkz.court.gov.ua/>, додавання учасників до відеоконференції виконується організатором на сторінці конференції або у режимі адміністрування.

Отже, з наведених вище норм вбачається, що секретар судового засідання забезпечує ведення протоколу (журналу) судового засідання в електронній формі, технічного запису судового засідання та запрошує учасників справи до участі у судовому засіданні в режимі відеоконференції шляхом їх додавання до відеоконференції на сторінці конференції або у режимі адміністрування.

Як свідчить протокол судового засідання в режимі конференції №6214104 від 08 квітня 2026 у справі №917/1748/25, представника позивача не було запрошено до участі у судовому засіданні в режимі відеоконференції. Отже, судом апеляційної інстанції було допущено порушення прав позивача на участь у судовому засіданні, надання пояснень, здійснення захисту своїх прав та інтересів.

Враховуючи, що представник ВЧ не зміг взяти участі у судовому засіданні, призначеному на 08 квітня 2026 року о 12.00 в режимі відеоконференції з незалежних від нього причин, доводи його касаційної скарги у цій частині є обґрунтованими, з огляду на що постанова суду апеляційної інстанції підлягає скасуванню із направленням справи на новий апеляційний розгляд.

Отже, наведена скаргником підстава касаційного оскарження, передбачена пунктом 4 частини другої статті 287 ГПК України, частково отримала підтвердження під час касаційного провадження, в зв'язку з чим постанова Східного апеляційного господарського суду 08 квітня 2026 року підлягає скасуванню з цієї підстави.

7. Використання технологій штучного інтелекту при підготовці процесуальних документів

Актуальна судова практика свідчить про поступове формування оцінки використання технологій штучного інтелекту під час підготовки процесуальних документів. Узагальнення відповідних судових рішень дає підстави для висновку, що суди не заперечують можливості використання таких технологій як допоміжного інструменту. Водночас їх застосування не звільняє особу, яка підписує та подає процесуальний документ, від обов'язку перевірити достовірність викладених фактичних обставин, правильність посилань на норми права та судову практику, а також забезпечити відповідність наведених доводів матеріалам конкретної справи.

Аналіз судових рішень засвідчує, що предметом судової оцінки є не сам факт використання технологій штучного інтелекту, а наслідки їх застосування без належної професійної перевірки. Суди критично оцінюють процесуальні документи, які містять посилання на неіснуючі судові рішення чи правові позиції, помилкове цитування нормативно-правових актів, внутрішні суперечності або інші ознаки відсутності належної верифікації змісту документа. Залежно від характеру та наслідків допущених порушень такі обставини можуть бути підставою для ухвалення судом відповідного процесуального рішення та оцінки процесуальної поведінки учасника справи крізь призму принципів добросовісності й належного здійснення процесуальних прав.

Окремі судові рішення акцентують увагу на тому, що використання генеративних технологій не може підміняти юридичний аналіз та критичну оцінку обставин справи. Незалежно від способу підготовки процесуального документа він повинен містити належне правове обґрунтування, індивідуалізований аналіз доказів і правильне застосування норм права. Судова практика також виходить із того, що результати, сформовані системами штучного інтелекту, не набувають самостійного доказового значення та не можуть розглядатися як джерело доказів у процесуальному розумінні. Відповідальність за зміст процесуального документа, достовірність наведених у ньому

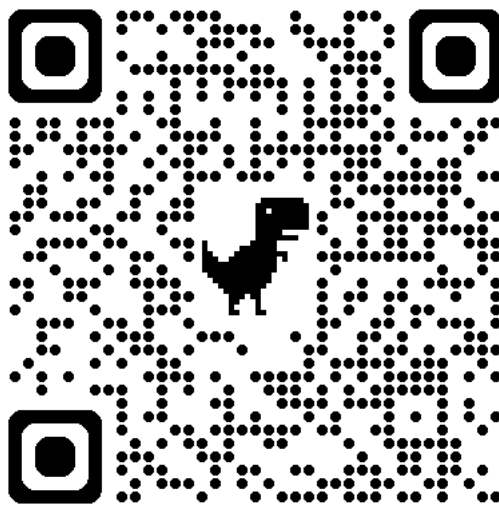
відомостей і коректність правової аргументації в будь-якому разі покладається на особу, яка його підписала та подала до суду.

Наведені підходи свідчать про формування судовою практикою стандартів належного використання технологій штучного інтелекту в професійній діяльності правника, які поєднують можливість застосування сучасних цифрових інструментів із безумовним дотриманням вимог процесуального законодавства, принципів добросовісності та стандартів професійної відповідальності.

Далі проаналізуємо судові рішення, у яких сформульовано підходи до використання технологій штучного інтелекту під час підготовки процесуальних документів, а також процесуальні наслідки їх застосування без належної професійної перевірки.

1.В ухвалі Сьомого апеляційного адміністративного суду від 15 квітня 2026 року по справі № 240/19660/25 суд звернув увагу, що за приписами пункту 6 частини другої статті 296 КАС України в апеляційній скарзі зазначаються обґрунтування вимог особи, яка подала апеляційну скаргу, із зазначенням того, у чому полягає неправильність чи неповнота дослідження доказів і встановлення обставин у справі та (або) застосування норм права. Всупереч наведених норм апеляційна скарга не відповідає вказаним вимогам, адже така не містить належного обґрунтування вимог апеляційної скарги, доводи такої сформульовано скаргником тезисно, більше того характер і стиль викладення тесту апеляційної скарги вказує на використання стороною відповідача Штучного інтелекту (далі - ШІ). Водночас суддя-доповідач, не заперечуючи права сторони спору на використання ШІ при складанні процесуальних документів, зауважує, що обґрунтування вимог апеляційної скарги має бути наведене апелянтом чітко із зазначенням того, у чому полягає неправильність чи неповнота дослідження доказів і встановлення обставин у справі та (або) застосування норм права, а зміст такої має забезпечити можливість встановлення обставин справи і з'ясування посилань апелянта, крім іншого, на правову норму про порушення якої стверджує скаргник з відтворенням її змісту. Разом з тим наведене апелянтом тезисне викладення змісту апеляційної скарги може виступити перешкодою для надання належної оцінки аргументам особи (сторони) незгодної із рішенням суду першої інстанції.

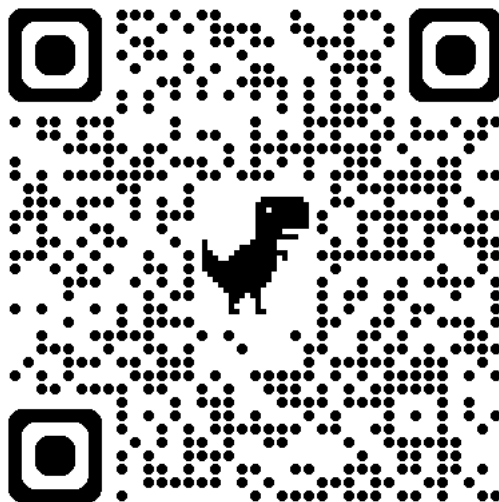
<https://surl.li/roqwvc>

2.В ухвалі Деснянського районного суду м. Києва від 30 березня 2026 року по справі 754/17743/25 суд зазначив, що розцінює дії представника Позивача, адвоката, як

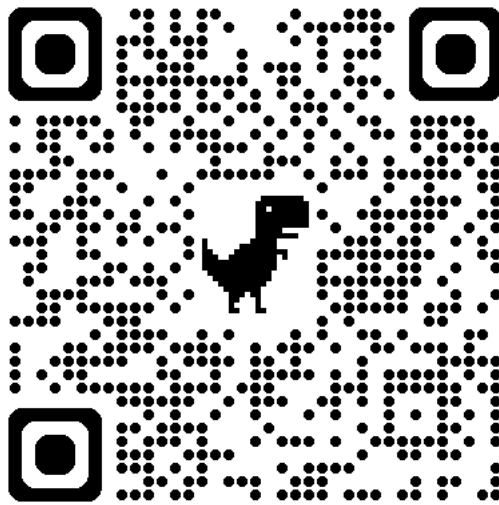
зловживання процесуальними правами та недобросовісне користування ними, що суперечить завданням цивільного судочинства. Таке зловживання полягало у поданні позовної заяви та уточненої позовної заяви, згенерованих за допомогою інструментів штучного інтелекту без належного фахового контролю та верифікації, що призвело до появи в тексті позову "галюцинацій" ШІ (посилань на неіснуючі судові рішення та норми права). Наведене вплинуло на строки розгляду справи, оскільки суд був змушений витратити обмежені ресурси на перевірку автентичності цитованих джерел, замість розгляду справи по суті. Представник протягом тривалого часу не вживав заходи щодо виправлення помилок, а подана заява про уточнення позовних вимог знову містила неперевірений текст, згенерований ШІ, що містив "галюцинації" та неформальний вираз "це твій головний козир". Такі дії за обставин цієї справи, зокрема, беручи те, що представник має статус адвоката, є очевидним виявом неповаги до суду. Судді та адвокати розділяють основоположний обов'язок дотримання процесуальних норм та принципів справедливого судочинства. Навмисне чи недбале зловживання ресурсами суду, в тому числі використання штучного інтелекту без належного розуміння його можливостей як підстава для протиставлення його висновків висновкам суду, можуть підірвати довіру до судової системи. Така поведінка суперечить меті права на звернення до суду (ухвала Верховного Суду від 08 лютого 2024 року у справі № 925/200/22). Зміст права на справедливий суд несумісний зі свідомим виявом учасником судового процесу чи його представником неповаги до суду. Правова система має бути спроможною ефективно себе захистити від вияву цієї неповаги. І саме на такий захист спрямовані заходи, які суд застосовує через зловживання учасником судового процесу процесуальними правами (пункт 102 постанови Великої Палати Верховного Суду від 18 серпня 2022 року у справі № 9901/388/20 (провадження № 11-12зай220)). З огляду на вищезазначене, оскільки подання позовної заяви та заяви про уточнення вимог визнано судом формою зловживання процесуальними правами, суд вважає за необхідне реалізувати своє право, передбачене частиною третьою статті 44 ЦПК України, та залишити позовну заяву без розгляду.

<https://surl.li/bejpie>

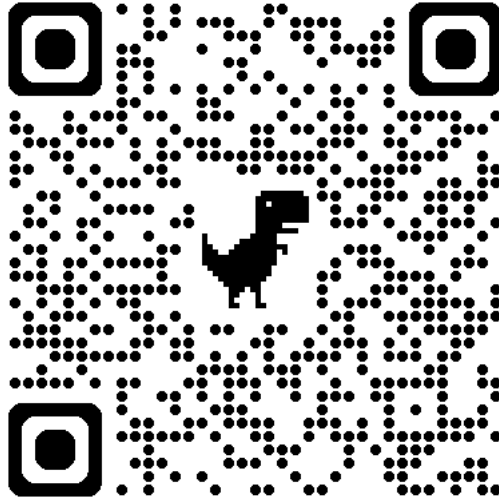

3.В ухвалі Верховного Суду колегією суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду від 23 липня 2026 року по справі № 991/4492/23 звернуто увагу на те, що використання інструментів штучного інтелекту (далі - ШІ) для підготовки процесуальних документів саме по собі не заборонено. Використання ШІ у правничій

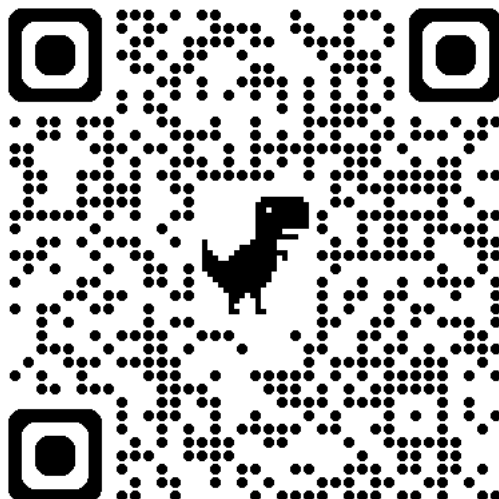
діяльності допускається виключно як допоміжний інструмент, який не може замінити професійну діяльність правника: його критичне мислення, фахове судження та правову кваліфікацію. При використанні допоміжних ШІ-інструментів обов'язково автору проводити фінальну перевірку результатів, що генеруються системою (Рекомендації з відповідального використання штучного інтелекту для правників (схвалені Міністерством цифрової трансформації та Міністерством юстиції України). З касаційної скарги убачається, що під час її написання, ймовірно, використовувалися новітні генеративні технології без належної перевірки та контролю за остаточним змістом цього документа його автором, що призвело до наявності недоліків у касаційній скарзі, зокрема двох прохальних частин, одна з яких містить некоректні формулювання та не узгоджується з вимогами КПК України. Касаційну скаргу було залишено без руху. <https://surl.li/qfluvo>

4.В ухвалі Західного апеляційного господарського суду від 21 липня 2026року по справі № 926/1774/26 суд наголосив, що у разі використання технологій штучного інтелекту при підготовці документів (окрім як застосування для технічної роботи, зокрема, перевірки орфографії, форматування, перекладу, транскрибування тощо), що подаються до суду, учасник справи має письмово повідомити про це у відповідному документі, зазначивши назву використаного інструмента та спосіб його застосування. Використання таких технологій не звільняє сторін від обов'язку ретельної перевірки достовірності наданої інформації та не знімає з них відповідальності за зміст документа. Подання Суду неперевіраних відомостей, сформованих штучним інтелектом, або приховування факту його використання може бути визнано проявом недобросовісної процесуальної поведінки. <https://surl.li/jvykzs>

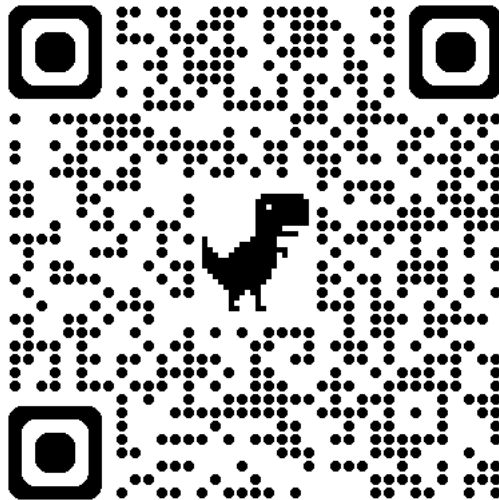

5.В ухвалі Господарського суду міста Києва від 21 липня 2026року по справі № 915/696/26 в мотивувальній частині зазначено, що для суду є очевидним, що позовна заява була згенерована штучним інтелектом, тому суд звертає увагу позивача, що технологію слід використовувати лише для підтримки та посилення верховенства права. Технологія може використовуватися тільки для підтримки й допомоги судам і суддям у належному управлінні та визначенні проваджень. Ухвалення рішень має, явно чи неявно, здійснюватися лише суддями. Це не можна делегувати або виконувати за допомогою технології, судова автономія повинна поважатися. Відповіді штучного інтелекту не визнаються як джерело достовірної науково доведеної інформації. Наведене узгоджується з правовою позицією, викладеною Верховним Судом в ухвалі від 08.02.2024 у справі №925/200/22 та у постанові від 08.07.2025 у справі №925/496/24. Позовна заява була повернута. <https://surl.li/vnpogz>

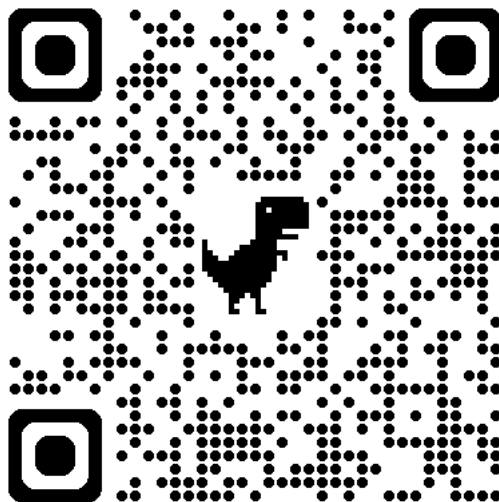

6.В рішенні Оболонського районного суду міста Києва від 22 червня 2026 року по справі № 756/1490/24 Суд не вбачив підстав для відхилення висновку експерта та надання переваги проведеному позивачем порівнянню за допомогою NLP (Natural Language

Processing), оскільки відповіді штучного інтелекту не є джерелом доказів за діючим цивільним процесуальним законодавством. <https://surl.li/zlmqtd>

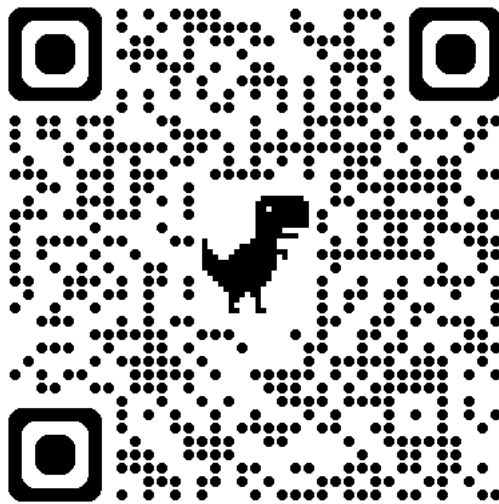

7.В ухвалі Господарського суду Київської області від 06 липня 2026року по справі № 911/2002/26 звернуто увагу, що відповідно до встановлених етичних стандартів, правник зобов'язаний самостійно перевірити (верифікувати) результати, згенеровані штучним інтелектом, шляхом перехресної перевірки з офіційними джерелами - базами законодавства та реєстром судових рішень. Принцип добросовісності вимагає від учасника справи утримуватися від використання результатів роботи штучного інтелекту, якщо достовірність джерел перевірити неможливо. Водночас подання до суду процесуальних документів, згенерованих за допомогою штучного інтелекту, за відсутності фахової перевірки, свідчить про неналежне виконання обов'язків і недобросовісне користування учасником справи процесуальними правами, що може бути кваліфіковано як вияв неповаги до суду. <https://surl.lt/bymwwb>

8.В ухвалі Київського окружного адміністративного суду від 06 липня 2026року по справі № 320/25924/26 зазначено, що подання до суду процесуальних документів, згенерованих

ШІ, за відсутності фахової перевірки свідчить про неналежне виконання професійних обов'язків і недобросовісне користування учасником справи процесуальними правами, що може бути кваліфіковано як вияв неповаги до суду. Подання до суду недостовірної інформації, зокрема посилань на неіснуючі постанови та правові позиції Верховного Суду як обґрунтування правової позиції та нормативно-правового обґрунтування, на переконання суду, становить порушення принципу добросовісності користування процесуальними правами, закріпленого у статті 45 КАС України, незалежно від способу підготовки цієї інформації. Аналогічна правова позиція висловлена Шостим апеляційним адміністративним судом в ухвалі від 26.01.2026 у справі №620/12085/25. <https://surl.li/gisdjo>

9.В ухвалі Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 12 червня 2026 року по справі № 160/16204/26 Суд вказував на те, що наведені позивачем у заяві номери справ та дати ухвалення постанов Верховного Суду є вигаданими, а посилання на сформовані висновки - неправдивими. Такі дії заявника суперечать принципу добросовісності користування процесуальними правами, закріпленому у статті 45 КАС України. Це також ставить під сумнів обґрунтованість заяви про забезпечення в цілому. Характер наведених посилань може свідчити про використання заявником інструментів штучного інтелекту (далі - ШІ) та, відповідно, отримання на запит результату у формі "галюцинацій". Згідно з галузевими стандартами України, "галюцинування" визначається як феномен, за якого результат роботи системи генеративного ШІ містить неточну або хибну інформацію, що оманливо представлена як достовірна (Словник термінів у сфері штучного інтелекту, схвалений Міністерством цифрової трансформації, пункт 24, 2024 рік). "Процитовані" висновки суду касаційної інстанції настільки точно відповідають потребам аргументації заявника, що може вказувати на ймовірний запит до ШІ підібрати відповідну судову практику, яку технологія могла згенерувати, не маючи доступу до реальних баз даних (реєстрів). Суд наголошує, що попри те, що використання ШІ для підготовки процесуальних документів саме по собі не заборонено, проте відповідальність за достовірність інформації, викладеної у процесуальних документах, покладається виключно на учасника справи - позивача. Також, відповіді штучного інтелекту не визнаються як джерело достовірної науково-доведеної інформації, про що зазначено Верховним Судом у постанові від 08.07.2025 у справі №925/496/24. За викладених

обставин, суд вважає, що заява позивача про забезпечення позову не підлягає задоволенню. <https://surl.li/wmczln>

